

היינט פארמאגט

№ 300

Łódź, Piątek, 28 Grudnia 1984 r.

צוועלפטער יאהרגאנג

לאדז. פרייטאג, כ"ב טבת תרצ"ה

№ 300

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 טעל. פערמיטאונער 21, טעל. 224-71

ענדעקעם זענען ענטגירטיג געברייכען אהן א מעהרהייט אין לאדזער שטאט-ראט

א בריה פון די ענדעקעם צו די כאדעקעס. — דער האטעגארישער ענטפער פון די
כאדעקעס. — מחלוקות אין דער ענדעקעס פראקציע. — ווען ווערט בעשטימט דער
גורל פון שטאט-ראט? — דערווייז וועט נאך פארקומען א זיצונג פון נייעם שטאט-ראט

אראנזשען - עקספארט שטייגט

א מיליאן עקספארט ארויסגעשיקט
פון יפו

15, 27 (יט"א טעלעגראפיש)

דער אראנזשען-עקספארט געהט זעהר גוט.
צו'ן לעצטען חודש זענען ארויסגעשיקט געווארען
העכער א מיליאן עקספארט אראנזשען. ד. ה. מיט
20 טויזנט קעסטלעך מעהר ווי דעם פערעגאנגע-
נעם יאהר אין דער צייט.

16. יאהר-טאג פון בעפרייען

גרויספולען

פאזען, 27 (סב. טעל.)

נעכטען דאנערשטאג אין פאזען גע-
מיינט געווארען דער 16. יאהר-טאג פון בע-
פרייען גרויספולען און פאזען. און אויך פון
אויפשטאנד אין גרויספולען.

אמעריקא בויט דעם דופט-פלאס

וואס זינגט אן, 27 (סב. טעל.)

דאס קריגס-מיניסטעריום האט בעשלאסען צו
בוינען א גרויסע דופט-פלאס פון 900 אפערלא-
נען. וועלכער וועט זיין צו יעדער צייט גרייט צו
אנאקציע. דער דאזיגער פלאס וועט זיין אונטער-
געווארען דעם שטח פון גענעראל-שטאב.

4838 יודישע שולן

אריינגעקומען סייז ארץ-ישראל

אין חודש נאוועמבער

ירושלים, 27 (יט"א טעלעגראפיש)

דאס סטאטיסטיק זענען אין חודש נא-
וועמבער אריינגעקומען קיין ארץ-ישראל 4838
יודען, דערוועגן 34 קאפיטאליסטען.

קאנפערענץ פון יודישע סטודענט- טען-פערבאנד אין ארץ-ישראל

ירושלים, 27 (יט"א טעלעגראפיש)

ס'איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון יודי-
שע סטודענטען-פערבאנד. בעגרייט די קאנפערענץ
האבען: מאנעס, יצחק גרינבוים א. א. א.

פראנצויזיש-איטאליענישע

אונטערהאנדלונגען

פאריז, 27 (סב. טעל.)

פון גוט-אינסאמירטע קרייזען גיט מען אי-
בער, אז אין די נאענטסטע מען וועט בעשטימט
ווערען דער טערמין פון לאזעל'ס בעזוך אין רוים.
דער דאזיגער בעזוך זאל גאר בקרוב פארקומען.

GABINET KOSMETYCZNY I. NAMIOTOWEJ

ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przejm.: 10-3 i 5-8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

18 מיליאן רייכסמארק קיין ארץ-ישראל האבען אריינגעבראכט די דייטשע פליטים

ירושלים, 27 (יט"א טעלעגראפיש)
העבריה האט פערפאסטליכט איהר יעהר-
ליכען בעריכט פון וועלכען ס'איז צו זעהן, אז
דער טראנספערט פון דייטשלאנד האט דעם ערשטען
יאהר אריינגעבראכט קיין ארץ-ישראל 18 מיליאן
רייכסמארק. 8 מיט א פירטעל מיליאן אין שוין
געהאט.

מירטערישע פערשווערונג אין גריכענלאנד

ווינ, 27 (סב. טעל.)
פון אטען איז מען מודיע, אז די גריכישע
פערשווערונג האט ענטפערט א נייע מירטערישע
שווערונג, צו וועלכער עס זאל געהערען די

א ליטווינער ענדיגט דעם יודאיקא-קורס פון דער ירושלים'ער אוניווערזיטעט

ער וועט איצט האבן די השגחה איבער'ן יודישען שול-
וועזען איז געוועזענליכען לעבען אין ליטע

קא וונע (יט"א) דעם יודאיקא-קורס פון-
דער ירושלים'ער אוניווערזיטעט האט איצט געע-
נדיגט דער פרשטער סטאנציענאנט פון ליטווישען
גערמאניסטעריום, דער ליטווינער פאדא-
יאטיס, א געוויסן לעהרער פון ליטוויש אין א יודי-
שער גימנאזיע, האט שוין פריהער געהאט א שם

געעפענט רעם יאפאנישע פארלאמענט

טאקיו, 27 (סב. טעל.)
נעכטען איז פארגעקומען די ערעפאנונג פון
יאפאנישען פארלאמענט. אויפ'ן טאג-ארגונג גע-
הערט דער פרעזידענט פון יאפאן, דעם וואשינגטאנער אפמאך.

באלדיגע היקה פאר דער פערארימטער יודישער בעפעלקערונג איז פוילען

פאדערט דער יוד. ווירטשאפטליכער האמיטעט פון דער רעגירונג

ווארשע, 27 (יט"א טעלעגראפיש)
דער יוד. ווירטשאפטליכער קאמיטעט האט
אפגעחאלטען א ספעציעלע זיצונג, אויף וועלכער

ס'איז בעטראכט געווארען די ווירטשאפטליכע
לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.
וועגען דער פערארימטע פון די יודישע מעסען.

פראנצויזישער ווייז איז לאנדאן

לונדאן, 27 (סב. טעל.)
דייטלי הערליך איז מודיע, אז פראנצויזישע
און לאנדאן וועלען בעזוכען לענדאן, ערשט נאך'ן
בעזוך ביי מוסאליני.

נייע אראבישע פארטיי האלט זיך ביים גרינדען

ירושלים, 27 (יט"א טעלעגראפיש)
די פרעסע שרייבט, אז ס'האט זיך ביים
גרינדען א נייע אראבישע פארטיי מיט א ראדיקא-
לע שטעלונג צו די ארץ-ישראל-פראבלעמען.

נאך לאנגע שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 85 יאהר אונזער
טויטער און איינערעמליכער מייסד, שווערמאטער, גאטמאטער, אויפגאטמאטער
שוועסטער שווערערין און טאכטער

נ"ע גיטל אשת ר' פייטער אברהם ז"ל

די לוייה קימט פאר היינט, פרייטאג, דעם 28-טען דעצעמבער 1984,
12 א זיגער גייטא פון טויער-הויז פאמאט און קאסא 19, וועגען וואס עס טיילען
מיט אין גרויס צער

די טיפטרופערונדע הינטערפליפענע.

בעקאנטמאכונג. היינט, פרייטאג, קומט פאר די ערעפנונג פון בעקאנטען פערזענלעכע פון

H. TUROBINER אויף פערטריקאווער 78

און עמפעהלע דער ג. קונדשעט אלערליי איידעלע פערזענלעכע ווארען אין אויף די נייסטע פארענער מאדעלען. קומט און איבערצייגט איהן!
H. TUROBINER, Łódź, Piotrkowska 78, tel. 190-24 מיט אכטונג

הילפס-פערלייט
גמילת חסדים
גרינדעט מארש 7.
פון 1-מען נעגענזשיגטען הילפס-פערלייט, גמילת חסדים, גרינדעט מארש 7. פון 1-מען נעגענזשיגטען הילפס-פערלייט, גמילת חסדים, גרינדעט מארש 7. פון 1-מען נעגענזשיגטען הילפס-פערלייט, גמילת חסדים, גרינדעט מארש 7.

25 יערהריגע יובילעאום-פייערונג
פון 1-מען נעגענזשיגטען הילפס-פערלייט, גמילת חסדים, גרינדעט מארש 7. פון 1-מען נעגענזשיגטען הילפס-פערלייט, גמילת חסדים, גרינדעט מארש 7.

XXU
פון 1-מען נעגענזשיגטען הילפס-פערלייט, גמילת חסדים, גרינדעט מארש 7. פון 1-מען נעגענזשיגטען הילפס-פערלייט, גמילת חסדים, גרינדעט מארש 7.

אכטונג, דאמער!
אין מיין ניי-ערשטעם פליידער-אמעריקע אויף בושעווינער 11 פראנט. 1. שטאק
בעקומט מען צו יעדער צייט מערשידענע באלאווע אויף חופה-קליידער לויט די בעסטע פארענער מאדעלען אויסגעבארגט. קאנקורענץ-פרייען!
קומט און אויבערזענט איהן!
Wypożyczalnia sukien balowych i ślubnych M. Józefowiczowa Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5
צו געעהרטער קונדשאפט איך מאך בעקאנט, אז די לענגסטע צייט פונדע

דרוקעריי
אויף פילסודסקיענא 55
עניוסטער ווייטער גאר אונטער דער טורע
נאכצייטיג טייל איך מיט, אז די ארבייט ווערט ווייטער אויסגעפיהרט פינקטליך, רעזעל און ביליג, מיט אכטונג
ש. בליס
פילסודסקיענא 55

ס'טרהאלונג
און פערוויילונגס-ארט
PENSJONAT ŻELAZOWEJ
KOLUMNA. Tel. 18
עמפעהלט נעגלייט צימערן מיט וואסער-לייטונג און בעקוועמליכקייטען, טראנספארט, ווינטער-ספארטען, פערוויילונגס-ארט, געשמאקע כשר'ע קוך, ביליג פרייען.
אנמעלונגען אין לאדז טעל. 229-44
ספעציעלע ראכאט-פרייען פאר פאמיליעס מיט קינדער

א דרינגענדע ווענדונג
צו אלע גמילת-חסדים-קאסעס אין לאדז אויף אנגענומען בעקאנטע פונקטן פון גמילת-חסדים-קאסעס אין לאדז, אין בעשלאסען געווארען צו שאפטן א פערלייטונג פון אלע לאדזער גמילת-חסדים-קאסעס.
דער עמפעהלונג ארגאניזאציע-קאמטעט פון דער פראקטישער פערלייטונג אויף אלע פערלייטונגען פון די דערמאנטע אינסטיטוציעס, אז זיי ווערן איינגענומען אינמיטען פון שווערליך ווערע טראנספארט פון דינסטאנץ, דעם 1. יאנואר 1935 אויף די פערטען פון די הילף אינזש. גרויס פראקטער (ווארשוק 16) און פרוקטע פישעל ליבערטען (ענערגיע 11).
דער ארגאניזאציע-קאמטעט.

וויכטיג פאר חזנים!
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז כ'האב ערשטעס אין לאדז
א חזנים-שולע
אויף די שטיי-רעגולירונג, אויך פאר חזנים די בעסטע און שטענדיג רעזיטאטיווען מכל השנה וואס געבט קאן, איך נעמ אן שילדער צו לערנען נאכגע-לעזען, טעאריע, פראקטיקע, א. ו. ו. אויך די, וואס האבען שטימען טעאריע, באשען און וואס בעזיצען טעאריע צום טעאטער-געביט, ערלערען איך פער-שידענע לידער, ראמאנטען, אריעס א. ו. ו.
מעגליך וועט איך אן און פון 10-2 פונטא און פון 7-10 אדער, זאכאריא 20/8, פראנט 3. שט.
דיינענט און קאמפאזיטאר ישראל רובין

די 1-מע און ביליגסטע מוועלע פון רעשענע
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליגער און טאמאשא-ווער מחזירות, די מאדערנסטע מוסטער, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי
R. Szcześliwy
לאדז, 5 באוואמיעסקא 5
טעל. 158-08
געדענקט, פראנט 2 שטאק.

זונטאג, דעם 30-טען דעצעמבער ד.ה. אין טאג פון דער
גאלדענער חתונה
פון אונזער געהערטען און געשטעטען פרעזעס ה'
ב.א.גליקסמאן
און זיין ווערטע פריי

ווינטען מיר די געעהרטע יובילעאום נאך פיל יארען מוכטבארע ארבייט לטובת דער ארימער יודישער בעפעלקערונג.
די פערוואלטונג פון דער חברה
„מחסה לזקנים“

געדענקט!
אז דער איינציגער הייל-וויין פאר צוקער-און מאגען-ליידענדע איז נאך
„ברמל-MEDOC“
פון באראן ראטשילדס
ווייזן-קעלערען.

יודישע ארבייטער-פארטיי „פועלי-ציון“
לאדזער ארגאניזאציע
טעאטער „ראמאטאשט“ ציגעל-גאס 27
מארגען, שבת, דעם 29 דעצעמבער, 11 פרייט קומט פאר
א פייערליכע באראכאוו-אקאדעמיע
(געוויקעט דעם 17-טען יאהרצייט פון ג. באראכאוו)
פראגראם: דערעפנונג: פד פל מאן.
רעפערעסען: ש. זאנאן און ד"ר א. בערמאן (ווארשע).
רעזיטאציעס פון אייגענע שאפונגען, אויסגעפיהרט דורך דעם בעקאנטען דיכטער ל. מל א. וועלכער איז איצט צוריק געקומען פון א לענגערע רייזע איבער פאלעסטינע.
בילעטען פון 30 גר. שוין צו בעקומען אין דער באראכאוו-באליאטעק, און די פראקטע, פארמינערט און אין טאג פון דער אקאדעמיע - ביי דער קאסע פון מעסער.

וויכטיג פאר די, וואס פאהרענע
ווייטע הייז פאלעסטינא!
דעם ארכיטעקטען און בוי-פירא אונטער דער לייטונג פון לאדזער דיפלאמירטען ארכיטעקט
יוסף הערמער-מל-אביב
סירסין-גאס 11

פאר האנדלע און רעקאנזואלעסציעס
אריגינעלע רויטוויינע
אונגאר-וויינע
ווי אויך
פון דער בעסטער קוואליטעט צו זעהן צוגענוגליכע פרייען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויינ-געשעפט פון
ע. שיקיער לאדז פולנאצנא 1
טעל. 107-84

אונזער ח' מיטארבייטער ה'
ה. גראסמאן און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבער זון
היים גראסמאן
מיט פרי. סאלא געמיינעס
ווינטען א הארציגען מל-טוב
רעדאקציע, אדמיניסטראציע, זעצעריי פון „נייעס פאלקסבאט“

אונזערע חשוב'ע פריינד, די ארטיסטען פון „זאראט“
ישראל שומאכער צו זיין חתונה מיט פרי. משה פולאווער
צילי שטאהל צו זיין חתונה מיט פרי. רוזשא פאקולא
ווינטען א הארציגען מל-טוב.
אבערזשאנעק און פרוי דאנקא און ישראל ראזענבערג ב. זילבערבערג פינקוס וויינמרויב

ערשט קלאסיגער הערז-שניידער-אטעליר
א.ח. קוטישינסקי
13 בארטאוויטשא 13, טעל. 247-90
אין הילף, מוסער אפיציעל, ערשטער שטאט
דערמיט מאך איך בעקאנט מיין ג' קונדשעט, אז צום ניי צום הערפסט-און ווינטער-סעזאן בעזיצן איך די שטעטע אויסגענויטשע מעדעלן לויט וועלכע איך פיהר אויס אלערליי געשטעלונגען ווי אנצענער, פאלטענעס, סמאלינגער ווי אויך פערזענלע צו קאנקורענץ-פרייען, מיט אכטונג
A. Ch. Kuczyński
Mistrz Krawiecki Męski
Łódź, NARUTOWICZA 13, tel. 247-90; poprzeczna, oficyna, 1-sze piętro.

ראדז-פאלעסטינא
דער שנעלסטער טראנספארט פון סחורות און שמוץ-הפצים פאר עמיגראנטען אין אלע ערטער פון פאלעסטינא ווערט אויסגעפיהרט דורך דער פירמע
Dom Eks. Przedborski, Kolner i S-ka
שניידר | Łódź, Sienkiewicza 6. | ביריג

צום קומענדיגען סעזאן
די לעצטע מאדעלען
עמפעהלט
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11.
פראנט 2 ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיד.

צו דער חתונה פון אונזער
שוועסטער און שוועגערין
מר. **דארא גראסמאן**
מיט מ' **אליזא פאלד**
ווינשען מיר זי א הארציגען מול-טוב
זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויען
בעצירט זיין.
יחיא בארובסא און פרוי

Dr. M. FELDMAN
med.
ספעציאליסט פאר אקוסטריע
און פרויען-קראנקייטן
KILINSKIEGO 113
(NAWROT 14)
טעל. 155-77 בעצ

פאר גארד
ביוטעריע
אין לאמבארד-וויטעס
צאליט די העכסטע פרייע
איזידאר פילדא
פיעטריקאווער 7.

אייגען-קליניק
מיט שמענדירע ביטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעל. 221-72
נעהמט אן שפענדיגע אייגען-קראנקע
(צוועק אפערציע א.ו.ו.) ווי אויך
אמבליאפטישע פון 9 ביז 1 און פון
4 ביז 7.30 אונטער.

Dr. med. Haltetrecht
ספעציאל-ארצט פאר היט-און געשלעכט
קראנקייטן
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8-11 פרייט און פון 1-2
און פון 5-9 און. וועגן פון 1-10 בעסטע
אדער ארט אנטפערן.
פאר אונטערשיידענע לעמשיניצע-פרייען
פאר פרויען א ספעציעלער חרשט-זאל

Dr. HELLER
כפצ. פאר היט און ווענטרישע
קראנקייטן און מענטש-שוועכע
8 טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8-11 און פון 4-8 אונטער.
זונטאג פון 2-11 מיטגא.
פאר פרויען א ספעציעלער חרשט-זאל.
אינפארמאציע-5-5 חרשט-פרייען

Znana Cukiernia
STARA
„ZIEMIANSKA“
(wł. B. Wesolowski) UL. ZAWADZKA 2.
נאך א קינדליכע איבעררייס ציליב נרינדליכע דעמאנט און איבערפון פון
דאקט. **ווערט אימסניי ערעמענט מארגען**
שבת, דעם 29 דעצ. און עמפעאלט זיך די ג' בעזוכער.
די צוקערניש עמפעאלט די בעקאנטע מיט זייער קוואליטעט אינסעציעכענטע
צוקער-ווארע-אויסארבייטונגען, ווי אויך טעג, קאווע, קאקא, קאקא-שעקא
שקאקאלד געמאכט עקסטרעם.

ראטעוועט דאס געזונד!
א קראנקע מענטש און אסאך די מיט
פון פערזענליכע קראנקע-העלטען.
ZIOŁA z GÓRC HARCU Dr. LAUERA
וועט א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגן, דורך בע-
ווערען אפגעשוואכעט און וועגן א מירד נאטורליך א-
מיה-מיטעל. וואו בעזוכערן די פוילישע-העכשטענע
העלכע פערזענליכע דעם ארומנעם.
ZIOŁA z GÓRC HARCU Dr. LAUERA
ווערען געברויכט פון קראנקע-העלטען פון דער לעבער, גרויען,
נאטורליכע און פערזענליכע, ווערען געטון נענטער דורך
די חרשט-פרייען.

קריהדען און קאקא
עמפעאלט
Spółka Węglowa „IGNIS“ Al. Kościuszki 24
טעל. 129-28

הארט און דעטייל
הארט-פרייען

גברת מול-טוב און
מברוכים און חבונג הוקר
מר **יצחק גרינבערג**
ליום חתונת מ' **אליזא**
עם העלמה
מרת **שושנה פסנעס**
ויהי דעם שטוב ביהמם על חרי-
תוהא וירושלים.
המברכים
האחים קארצש, ארי' שימשה,
ארי' רבסקי, גציל ברלינסקי,
משה קופרמן, שמחה פריד,
צבי ברקין.

צו דער חתונה פון אונזערע
ליבע פרייען
מר. **פאלד לאנדסמאן**
מיט ליוביש ווייסבערג
גראטולירען מיר הערצליך און
ווינשען א גליקליכע צוקונפט.
רוועט און סאלא מאכטיגע
שמואליק וראנטעוויטש
אהרן ראש

צו דער חתונה פון אונזערע
ליבע פרייען
מר. **פאלד לאנדסמאן**
און מ' ליוביש ווייסבערג
ווינשען מיר א הארציגען מול-טוב
און א גליקליך צוקונפט.
און די עלטערן ווינשען מיר פיל
נחת צו דערעבען.
יאקוב ראזענבערג און כלה

צו דער חתונה פון אונזער
ליבע פרייען
מ' **ליוביש ווייסבערג**
מיט אונזער ליבער פרייען
מר. **פאלד לאנדסמאן**
ווינשען מיר פיל גליק און עוויגע
צווייטע-העלטען. זאל אייער לעבענס-
וועג מיט בלימען בעצירט זיין.
פאלד מיכאל-וויטש
עלעק וילבערערג
וועלווער רעדליך

אונזער לאנגיעהרדיגע חשון
פערזענליכע-מיטגליד
איטשע מאיר שמעל'ינג
און פרוי
צום געבורט פון זייער ערשט
אייניקעל, ווינשט א הארצי-
גען מול-טוב נחת און פרייד.
די פערזענליכע פון
שטיקער-מיטער-פראיין

Ewa Bergierówna
Michał Wolborski
Zaręczeni
Łódź w grudniu 1934 r. Łowicz

Z intencji zaręczyn
siostry (szwagierki) mej
Ewy Bergierówny
z p. **Michałem Wolborskim**
życzy dużo szczęścia
Izraelostwo
GERZENKRAFT
Zgierska 9.

To the engagement
of my youngest sister
Ewa Berger
with Mr. **Michał Wolborski**
wished a good future
SAHM BERGER
Nowomiejska 7.

Na uroczystość zaręczyn kierowniczkii naszej
p. **EWY BERGIERÓWNY** z panem **MICHAŁEM WOLBORSKIM**
ślą wiązankę szczęścia
Natan Gingold **Basia Zyskowiczówna**
Andzia Auerbachówna **Edzia Fajnzylberówna**
Zosia działowska **Andzia Herszenkraftówna**
Szlamek Szajniak

צו דער חתונה פון אונזער
ברודער און שוואגער
ארי' קאפל'אויטש
מיט מ' **רושא אדלער**
ווינשען מיר זי א הארציגען מול-טוב און א גליקליך
צוקונפט-וועג, זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלימען
בעצירט זיין.
עלמער, נעשוויטער
און שוואגער פערדען.

אויפפארערונג
דערמיט מאכט איר אויך דעם לאקאטאר
משה מיכעלזאן, מאל-גאס 2
אונז ווי ער פערזעמט ביי מיר א געוועלדע מיט 2 צימער און
אין מיר שווייט פאר 5 קווארטעל דירה-געגער און ער האלט
מיר אין איין אפגעשטען. לעבענס-אין ער געווען מיט א ג-
וויסען מ' וואלד און צוגעזאגט צו פערלירען דעם חלב
און ביזן היינטיגען טאג נישט פערלירט דעריבער פארער איר
איהם אויך ביזן 1-טען יאנואר 1935 צו פערלאזען
די וואוינזונג. דערמאן בין איך גרייט איהם צו שטעקען
דאס דירה-געגער. אין געזענענע וועל איך זיין געוואונגען
אויסצוהייערען די עקסמיטע און ער וועט זיין פערזענליכע-
ליך פאר די פאלגענע.

ס. ב. גוטמאן, גאנסקא 16.
צו אלע מייענע געהערטע קינדער!
דרוקעריי
בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8
איז ערעמענט
אלע-ארט דרוק-ארבייט
ווערט שוין אנגענומען
נריעס-טע שריפטען
מאדערנע אדנאמענטען

די ביליגסטע קוועלע פון
רעשימען
פאר הערן און דאמען
פון די בעסטע קוואליטעט פון ביליגער און טאמאטע-ווער
פאבריקען צו בעקמען נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23
טעל. 226-39. פרויען-וואוינזונג.
קאנקורענץ פרייען!

אח חברי
מר **יהוסאף הורוויץ** נ"י
לרגלי נשואין את העלמה
מרת **רחל נפולד** חת'י
הנני מברך ברכת מול-טוב
הטוב שאלך גולדברג.

נרא טבא
בזה הזנה שורחים בשם כל חבונג און
כירחונג החסות והעזבות לחברנו חב-
לעד הבקורת
מר **ארימלך אייזעמאן**
לרגלי נשואין את בחות דב העלמה
מרת **חיה פייטל'אויטש**
חתי דרמט סוגה בשושנים וובונג ביות
ביות כנן ער בירענע המחזיקה.
הוטר שר שטורי ערב
כתר צעירי
נבומיטסקא 22.

מול מול
א הארציגען מול טוב ווינשען מיר
אונזער פרייער הערמאן גרויסמאן
מיט זיין פרוי צו דער האכעסט פון
זייער ליבע וואו חיים מיט מ' **פאלד**
סאלא נעמשינסקא-עלעקא-ווער
גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען
פאר א גליקליך צוקונפט-וועג.
יוסף פריימאן און פאמיליע

Wir wünschen unseren Bruder
Wolf Blachman u. Familie
in Dortmund zu der Vermaehlung
von Euere Tochter **Sara**
mit Herrn **Adolf Lindau**
viel Glück u. Freude. Dem Ehepaar
ein glückliches Zusammenleben.
Chiel Blachman u. Frau
Abraham Blachman u. Frau

א הארציגען מול טוב ווינשען מיר דער
פאמיליע ראזענבלום
צו דער חתונה פון זייער ליבער סאכטער
בעלא מיט מ' **רוד מאשענבערג**
דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.
שמעון פאכאראוסקי און פרוי

א הארציגען מול-טוב ווינשען מיר אונזער
חשוב'ן לאנגיעהרדיגע קאסירער
ה' יחזקאל אגער'אויטש און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע סאכטער
מר. **מאצ'א**
מיט מ' **הערשל וויינבערג**
און דעם יונגען פאר א גליקליך צוקונפט-וועג
די פערזענליכע פון "משמורת החולים"
לימאנאווסקי 6
פרעזעט פישל רובינשטיין

שפארט געלד
וורד קויפער-רעיערע סחורה
צו די ביליגסטע פרייעזע
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
בארדיין
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 10-528
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטע קידיש-ווייז
ביז די געשמאקטע פאלעסטינער,
אונגארוויינער, ווי אויך אלע סארטע
ליקיער, בראנפענס און מעהד

פענסיאנאט, עלפינגער
קאלומבא, טעל. 2
נאך א גרינדליכע דעמאנט ווערען אנגענומען געסט
אויסן ווינטער-סעזאן. עלעקטריש ליכט

הזכרה
צו דער 2-טער שטערצליכער יאהרצייט פון אונזער
טייערען מאן און פאטער
לוד פון יחזקאל טעבענבוים ז"ל
וועט דינסטאג כ"ו טבת (1/1 35) 11 פרייט פארקומען
א חזרה אויף בית-חיים, צו וועלכער עס געדען איין
פריינד און קרובים.
די פאמיליע.

גענעראל „טשיסטקע" אין ראטן פערבאנד

אויסשטעלונג פון פירישע מוסטערן און פרובען פאר די פארטען פון ווייטען מורח

(אג) ווי מיר האבען שוין מיטגעטילט האט פאר די חנוות געוויילט אין דער לאדער דעלעגאטור פון מלוכה'שען עקספארט אינסטיטוט דער פארשטעהער פון דאזיגען אינסטיטוט אינזש. ל. שמאראק. וועלכער האט אלס לייטער פון דער אויסשטעלונג פון פירישע פרובען און מוסטערן אויפ'ן ווייטען מורח אינגאנצער די פארשטעהער פון דער היגער אינדוסטריע, וועגען די אויסגעבען אין צילען פון דער אויסשטעלונג.

לויט דער מיינונג פון אינזש. שמאראק, ארגאניזירט דער מלוכה'שער עקספארט אינסטיטוט א אויסשטעלונג פון די מוסטערן און פרובען, וואס האבען שאנסען פון אפצוהאן אין ווייטען מורח, די אויסשטעלונג ווערט איינגעפירט אויף די רעגולערע קאמפאניע צווישען גלייכע און די פארטען פון ווייטען מורח, דערפאר וועט די שיק אפגעהן פון גלייכע דעם 17 יאנואר 1935 און וועט בעזונדער פארגענדע פארטען: גלייכע, האמבורג, ראטפירדעם, פארטאיד, פענאנג, פארט-סוויטשנעס, סינגאפור, האנגקאנג, שאנגהי, דיי-גען, קאבע און יאקאהאמא, אין די אלע פארטען וועט פאר דעם אנקומען פון דער אויסשטעלונג אדורכגעפירט ווערן א געהעריגע פראפאגאנדע מיט'ן ציל צו פראווידירען די ארטיגע סחרישע קרייזען.

נאכ'ן דאזיגען מאכרשט, וועט די אויסשטעלונג אויף צוריקווענדן אויסגעלאדעט ווערן אין שאנגהי, וואו זי וועט ווערענעבען ווערן צו דער דיספאזיציע פון דער פאליש-כינעזער האנדעלס-קאמערס, דאס וועט זיין דער אנהייב פון א שטענדיגער אויסשטעלונג פון מוסטערן ביי דער כינעזיש-פאלישע האנדעלס-קאמערס אין שאנגהי.

די פירמע, וואס ווילען זיך בעטייליגען אין דער אויסשטעלונג מוזען ביז דעם 10 יאנואר 1935 איבערשיקען קיין גלייכע אין די סקלאדעס פון „שאר איסט ליי" 6 געהעריגע קאלעקציעס, די פרייזען ווערענעבען ווערען „ציה" פאר פון ווייטען מורח אין דער ענגלישער וואלוטע די צאָהלונגס בעדינגונגען, די לייכערונגס צייט א.א.וו. עס דארפען אויך צוגעשיקט ווערן קאטאלאגען און רעקלאמע מאטעריאל.

פון דער לאדער פערזען

פאנק פאלסקי	96.00	-	-
פראצענטענע בודאוולאנע	45.75	-	-
דאָלערבאק	53.50	-	-
סטאָפּלינגאָזיע (אמ.)	68.88	-	-
ווארשאָווער ס.ה.ב.	59.75	1934	-
לאדער	51.50	-	-
ענגלישער פונט	26.11	-	-
דאָלער אָפּיצ.	5.26	-	5.29
נאָלד-דאָלער	8.91.50	-	-
נאָלד-דאָל	4.59	-	-
דייטשער מארק	2.00	-	-

Telefon
123-33
Prywatne
Pogotowie Lekarskie
czynne w dzień i w nocy
Legionów 6 (Zielona)

memor
leparzych
POLONIA
OSTRZA
„POLONIA”
Jork

Dr. med. **L. Berman**
צעגענלינגא 15, טעל. 149-07
פעניקס-הרש פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
אין סקוטלער בעראמאנג
נעמט אן פון 11-8 און פון 8-4 אונטער.
זונטאג פון 9-1 פארמיטאג.

א „טשיסטקע" אויף אוקראינע

ר י ג ע, 27 (ספ. טעל.)
לויט ידיעות פון מאסקווע, האט זיך בעוויזען א „טשיסטקע" קאמפאניע וועגען א „טשיסטקע" צווישען די מיטגלידער פון קאמפאניע פארטיי אין דניעפראפערטארוס אויף אוקראינע. א סך פונקציאנארען זענען בעפרייט געווארען פון זייערע אמטען.

צוליב דער פעסטשטעלונג, אז צווישען די אויגורזשענס-פראפעטארען פון דניעפראפערט-ראָווס פערשפרייט זיך אלץ מעהר די טרעפיק-טישע ריכטונג, און אויך די נאציאנאל-סעפער-טישע ריכטונג, זענען בעזייטיגט געווארען א רייה פראפעטארען פון דער אויגורזשענס.

ווען געברויכט מען

ביי רעאומאטיזם, פאדאגרא נערווען און קאפ-שמערצען, גריפע און פערקיהלונגען דינען די טאגאל-טאבלעטקעס אויסגעצייכענט. זיי פערלייכטערן זעהר. צו בעקומען אין דער נאגסטער אפטייק.

Puder Bebe Siofmana קיין

ארץ-ישראל ביים איצטיגען מאמענט

סוף פון וו. זשאבאטינסקיס רעפערעט אין לאנדאן

דערנאכט פון דאס שאפען אלגעמיינע בעדינגונגען איז'ס לאנד, אין נישט בא' „די גנע" - פערשידענע זאכען ווי קאלאניעס, שטעט, יישובים, אט פאר דעם צוועק איז די טעאָריע פון די נאציאנאלע פאנדען נישט אויסצוייכענע. מיר גלייבען זיך אין פרוואַטען קאפיטאל, וואס מוז איהם שפילן די ערשטע פידעל אין עקאנאמישע לעבען, די פאנדען זאלען איהם אין דעם מיטעלעפן.

אבערהויפט מוזען נישט די פאנדען פערזענלעך דעם ווערען פאר אונטערשטיצען די אדער יענע קאפיטאל, זיי מוזען זיך אפגעבען מיט גרעסערע ארבייט מיט פון אנאליגעמיינע נאציאנאלען קאראקטער. זיי מוזען פערזענלעך ווערען אין א קרעדיט רעזערוו גראנטישע סיסטעם. עס זאלען נישט ליגען אין די בענק מיליאנען פונטען, ווי עס איז איצט דער פאל, אהען אויסגענוצט צו ווערען.

די נאציאנאלע פאנדען וואלטען זיך אויף דאס פערזענלעכע מיט שאפען וואסער פאר די בייע יישובים און געהעריגע איינפירען די רעזערוו וואסער מיט מאלח המים טעכניקעס, וואס דארף טאקע אפגעקומען אין די שווערע טויזנטער פונט טען, אבער עס איז כדאי זיך דארפן זיך אויף בעה מען צו דער פערשפרייטונג פון תוצרת הארץ, שאפען א טאק פאר ארץ ישראל פראדוקטען צווישען די יידען גוטא דורך א אויסגעפרייטערטע אויפקלערונגס קאמפאניע, אנווייזונגען בעדיינערס אויף די גייסט צו וויקלונג וואס די פערשפרייטונג פון תוצרת הארץ קען האבען אויף דער עקאנאמיקלעכער אויפגאבען פעהיגקייט פונם לאנד.

Casino
היינט אין טעגליך!
ערוסער מאנומענטלעך פוילישען פילם.
אויסגעהירט לויט די אויסצונדישע מיסטערווערען
PRZEOR KORDECKI
פערטיידיגער פון
שענסטאכאו
אין דער היינטערלעכער
Karol Adwentowicz
אויסערן פראגראם:
אסטאלימעט פון פאראמאנט
אנהייב 4 נאכט, שבת, זונטאג און י"ט 12

ווינער צייטונגען זענען מדינה, אז באלד נאכ'ן ארעסטירען זינאוויעוויטש'ן און קאמפאניען האט זיך אנגעהויבען א נייע „טשיסטקע" אין מאסקווע, לענינגראד, קיעוו, כארקאוו, ראסטאו-דאן און אנדערע סאוויעטישע שטעט. די דאזיגע „טשיסטקע" האט אנגענומען א נאך נישט געוועזענעם מאס. מען שטעלט פעסט, אז הונדערטער טויזענט-דער קאמפאניען וועלען בעזייטיגט ווערען.

מאסעו-ארעסטן אויף אוקראינע

ב י ק ר ע ש ט, 27 (ספ. טעל.)
ווי די רומענישע פרעסע גיט איבער, קומען כסדר פאר אין ראטען-פערבאנד מאסען ארעסטען צווישען די פראפעטארען, דאקטאריס, סטודענטען, דירעקטארען און סעקרעטארען.

זינאוויטש און קאמפאניע וועט פערשיקט געווארען

ר י ג ע, 27 (ספ. טעל.)
ווי מען גיט איבער אפיציעל, זענען נאך דעם 16. דעצעמבער ה. י. געווארען ארעסטירט זינאוויטש, קאמפאניע, זעלנצקי, יעוואקיימאוו, מיאדאראוו, סאפאראוו און שווארדין. צוליב דעם, וואס עס זענען נישט געווען קיין סאקטישע בע-ווייזען אויף צו קאנען זיי איבערגעבען אין גע-ריכט, זענען זיי אדמיניסטראטיוו פערשיקט געווארן אלע פערשיקט אין דער צאהל 7, זענען אלע קאמפאניעס, זינאוויטש און סאפאראוו זענען געקומען קיין רוסלאנד צוזאמען מיט לענינען, אין פלאמבירטען וואגן אין יאָר 1917.

א חוק דעם זענען געווארען ארעסטירט: שאראוו, פיווילאווטש, גארמיענין, בולדא, קיקלין, ביאקאיעו, בערטישק און קאשקין, וועגען זיי ווערט געהירט א „אויספארשונג".

סווינדער קאמפאניע וועלען בעזייטיגט ווערען פון דער פארטיי

פ א ר י, 27 (ספ. טעל.)
די מאסקווער קערעסאנדענטען פון די פא-

Dr. med.
Eychner Jakób
ספעציאל, פון אינערליכען קינדער-קראנקהייטען
שורדמעסלא 12, טעל. 111-24.
נעמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אונטער.

35 יאר אין דינאס פון קיין *Puder Bebe Siofmana*

דער רעניסלאמיווער ראט

אין וויל דאס דערמאנען וועגען דעם פלאן פון לעגיסלאטיווע ראט, געזען וועלכען אלע ציוניסטישע שטח מנהל זענען פערציאניגט און גייט איהם צו פאקאטירען.

דער „צאנזער" פלאן איז נאך א בולטע אויף-סטראזיע פון דער רעניסלאמיווער-פאליטיק צו איינ-אין 1922 ווען מיר האבען ממש אונזען א דראמאטישע מסכים געווען צו אהען מיר ראט און האבען שוין געהאט ערוועהלט אונזערע פארשטעהער, האט די רעניסלאמיווער געמאכט האק און פאק, נאך צוליב דעם וואס די „צאנזער" זענען געווען דאזיגען.

אויסער, ווען די „צאנזער" זענען שוין פאר דעם פלאן און נאך די יידען ווייזען איר א ווייטערשטאנד - מאכט נישט די רעניסלאמיווער עידאליטיג בטל די האנצע אויסערנעמאנג. זי האלט זיך אלץ ביי איהרס, אונזער לחלוטין פריינדליכער וואוקאס ער-קלערט מיר ער וועט ווייטער אנגעקען מיט'ן פלאן, און דאס אלעס - נישט געקוקט אויף אונזער גלעג-געזונדען פון אהעמען פערזענלעכען פארשטעהער.

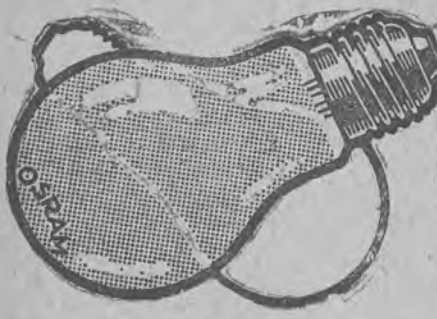
אינערליכע דעוויזע

מיר פערלאנגען נישט נאך א אויסערליכע, נאך אויף אונזערליכע רעוויזע, א רעוויזע פון אונזערע אינערליכע עקאנאמיש-פאליטישע מעשאדען, ווארעם מיר האבען חמיה און אכט הערזלעכ פא-
(*) זעה איר בעכטיגען „נייעס פאלקסבלאט".

הינא-טעאטער
„MIRAZ”
16 ליסטאפארד (קאנסטאנט.)
גרויסער יום-טוב-פראגראם!
מאסטווערק לויט דער ערשטעלונג
Hercze
Marsz Rakoczego
אין די הויפט-רולן:
Tibor v. Halmai, Pawel Javor, M. Dayka
אויסערן-פראגראם: פארמאנט-צינגאבע.
דער זאך איז גוט בעהייצט.
קירצליך וועט דעמאנסטירט ווערן
„די האטאסטראפע פון
שעלוסקי-עקספערדיציע”
פראד. Sojuzkino-מאסקווע.

די יידענע און סאאר-לאנד

וואס דער ספעצ. יט"א-שליח האט זיך דערוואוסט פון די פיהרענדע סאאר-קרייזען

Niema lepszych żarówek nad OSRAMÓWKI
WYRABIANE W PABJANICACH

ארויסגעווארפן אויפ'ן גאס. פס בושעוועט א משה פון אגאנימז ד'האנוס-בריק, וואס ווערען געשיקט צו אלע יודען, וואס זענען מער בעקאנט אין דער עפענטליכקייט. עס זענען שוין געווען מער-רעכע פאלען פון פערשטענען יודען אויף יענער ווייט גרעניץ, קיין דייטשלאנד, יודישע היל-געזעצער בעקאמערן נישט קיין דירע-געלד. דאס אלץ ווערט געטון, הגם עס ווערט נישט געמיהרט קיין אפי-ציעלע יודען-העצע, מחמת די „דייטשע פראנט“ האלט זיך ביי דער טאקטיק צו בעטראכטען די יודען אלס א „קאנטסטע נעגאטיווע“.

פערטעטען אין די מיינע בערענען, איז נישט קיין בעדייטענדע. צווישען 440 דאקטוירים געפי-נען זיך 86 יודען, פון 130 דאקטאמען זענען יודען נישט מער ווי 20. דאס רוב יודען געהערן צום מיטל-קלאס. זיי זענען אינדוסטריעלער, סוחרים, האנדלער, און אונגעשטעלטע. א בער-טענדע צאהל יודען בעשעפטיגט זיך מיט מיל-צוכט. די סאאר-ענדענדישע יודען לעבען איבער זעהר שווערע טעג. נעבען דעם געהאלטענעם פאליטישען טראגער לידען זיי געברענגט צורח אויך ווירטשאפטליך, יודישע אונגעשטעלטע ווערען

שליכערע דעם פערנעם פון מוראדיגען טעראר, וואס ווערט געפיהרט אין סאאר-לאנד דורך דעם גאנצערן „דייטשער פראנט“. אין דאס נישט בלויז גענען דער יודישער בעפעלקערונג, נאר בכלל גענען אלע אנהענגער פון סטאטוס-קוא. די „סאאר-בונד“-היירער זעהען פאר פאר די יודען אין סאאר-געביט א זעהר דאנקעלע צוקונפט.

דער עפטימיסטישער פראגנאט פאר די יודען אין סאאר-לאנד ווערט געטיילט דורך אלע קרייזען, וואס האבען א שייכות מיט'ן עפענטליכען לעבען פון לאנד; הן די מיהרער פון די פערשידענע בעפעלקערונג-גרופען, הן די פארשטעהער פון סאאר-ענדענדישער רעגירונגס-קאמיסע, הן די מיהרער פון יודישען קאפי גופא.

אין סאאר-געביט לעבט א בעפעלקערונג פון 830 טויזענד נפשות, צווישען וועלכע יודען מאכען אויס קיים אומער 5 טויזענד נפשות, קיים 0,6 פראצע. כמעט א העלפט פון דער דאזיגער צאהל יודען (47,5 פראצע) לעבט אין סאאר-בריקען, יודישע קהלות זענען נאך פערהאן אין 17 אנדערע שטעט. דער יודישער קאפי אין סאאר-לאנד איז זעהר אנאלטער און ווין געשיכטע איז בעקאנט פון 18-טען יאהר-הונדערט. (פון דער נידערע געשיכטע איז געוואוסט, אז אין 1760 האבען יודען אין דער גראמאטא סאאר-בריקען געבילדעט 0,8 פראצענט פון דער אלגעמיינער בעפעלקערונג.)

סאאר-בריקען, (יט"א) דער ספעציעלער שליח-שליח, וועלכער האט בעוועגט דאס סאאר-לאנד, בעקאנטע ווי אויפ'ן ארט מיט די פער-העלטנישען אין צוזאמנהאנג מיט'ן פארשטעהער-דען פלעכטיגסט פון 13 יאנואר 1935, האט אפ-געהאלטען מעהרערע געשפערעכען מיט פערשידענע פיהרענדע פערזענליכקייטען פון סאאר-געביט.

די מיהרער פון דעם קאמפלימנטע „דייטשען פאלקס-בונד“ פאר קריסטליך-סאציאלע געמיינשאפט" דר. יאהאן האפמאן (דער רעדאקטאר פון דער „סאאר-פאסט“) און פריץ קאהנען (נערו, רייכטאג-דעפוטאט) האבען אין געשפערעכען מיט'ן יט"א-פאר-שטעהער צוקלערט, דאס וואס ווערען געברענגט גען וועט זיך פאר איינפאלטען אין סאאר-געביט דעם סטאטוס-קוא צווישענען נישט וועניגער ווי 40 פראצענט פון דער בעפעלקערונג. זיי גלויבען, אז אין דעם פאל וועט אונגעווענדעט ווערען דער מאנט פון ווערסאלער טראקטאט, וואס וועלכען עס איז פערהאן א מעגליכקייט, אז דאס סאאר-לאנד זאל איינגעטיילט ווערען אויף דעם אלטן, דאס צו דייטשלאנד וועט צוריק איינגעגלידערט ווערען דער טייל פון לאנד, וואס עס וועט זיין די ענטשפערעכענע פלעכטיגסט-מעהררהיט, אין איבע-ריגען טייל דאגעגעבן וועט איינגעהאלטען ווערען דער סטאטוס-קוא אויף א רייע יאהרען, אין דאן וועט אין דעם טייל פארקומען א צווייטער פלעכטיגסט.

די מיהרער פון „פאלקס-בונד“ האבען גע-

האלענדישער יוסטיץ-מיניסטער רופט צו וואכזאמקייט אין בעצוג צו דער נאצי-שער סעטיגקייט אין האלאנד

ענדערשט א פערצווייגטע נאצי-ארגאניזאציע פאר דעם „היטלער-יונגער“, בונד פון דער דייטשער יוגענד“ און בונד פון דייטשע אונגעשטעלטע. די דאזיגע נאצי-ארגאניזאציע איז געווען שטעטיג אונטער דער לייטונג פון רעזערו-מאיר ט. ווימע, לאנד-דייטער פון דער נאצי-אנאל-סאציאליסטישער פארטיי אין האלאנד.

אין צוזאמנהאנג דערמיט האט דער הא-לענדישער יוסטיץ-מיניסטער צירקולאריש פער-רעט אלע פאליציי-ארגאנען, זיי זאלען מיט גרויס וואכזאמקייט נאכפאלגען די טעטיגקייט פון די אויסלענדער, בעזונדערס פון די דייטשען אין האלאנד.

פערזאנלעכע און פערזאנלעכע פון אויסלענ-דער, וועלכע טראגען א פאליטישען אדער פארמי-כאראקטער, וועלען פארבראטען ווערען.

נאצי-פרעסע רעדט נישט צו דער זאך

דורצער ענטפער פון דער „פראנט-פארטער צייטונג“ אויף די אנגריפען פון דער נאצי-פרעסע

ב. צ. ל. (יט"א) די „פראנט-פארטער ציי-טונג“ ענטפערט זעהר קורץ אויף די אנגריפען פון „אנגריק“, „פראנט-פארטער טאגס-צייטונג“, און אנדערע נאצי-בלעטער צוליב דעם, וואס די „פראנט-פארטער צייטונג“ האט געהאט צווישנענדיקט די פאדערונג, דאס הויז עס איז דאך נישט מעגליך, אז אלע יודען זאלען פערלענען דייטש-לאנד, זאל פון די יודען געבען אנטאגס צו לעבען און ארבייטען אין לאנד.

אונזער ארטיקל „ראטען-אונטערשידען און ווירטשאפט“ - שרייבט די „פראנט-פארטער צייטונג“ - האט ארויסגעווען נישט וועניג אנגריפען געגען אונז אין דער פרעסע, אויף וויפיל מיר קענען זעהען, זענען די דאזיגע אלע אנגריפען אייניג אין איין פרט - זיי פערנעמען זיך נישט מיט דעם ענין, וועלכען מיר האבען בעריהרט, נעמליך דעם פאקט, אז עס ווערען אריבערגעשריטען די גרע-ניצען, וועלכע די רייכט-רעגירונג האט איינגע-שטעלט אין געביט פון עקאנאמישען לעבען אין דער נישט-אריער-פראצע. וואלטען מיר צוריק אין אנטאגס-הילכער דיסקוסיע אין דער אנגעלענע-הייט, וואלטען מיר אליין ביזנעס-ארגאנען אפצווענע-דען דעם געזענשטאנד פון זיין עיקר. מיר זעהען דעריבער נישט קיין שום גרויז צו שטעט פערט ווי צו פערצווייגטע דעם דאזיגען פאקט.

Dr. H. Rakowski
אינטערייבס פאר אנטאגס-הילכע
צוריקגעלעהרט
האט זיך איבערגעצויגען פון זאזדזדזק 8
אויף מראנא 5, טעל. 137-84

Dr. med. B. Robinson
אינטערייבס און קינדער-קראנקהייטען
Piotrkowska 10, tel. 131-86
נעמט אן פון 2-4 נאכט, אין פון 6-9 און.

דאס נייע ירושלים

פון דעם שטאטען טאג, דאס, וואס הרב קוק האט צוליב געשקענען די שאלה האט מיר געגרייט פערזאנלעכע, פון האט מיר איבערגעגעבן, אין ארץ-ישראל, אז הרב קוק האט נאך הארבעט גע-ענטפערט ביי עטליכע אונגעלעגנע יודישע ווען ער איז געקומען צו איהם אויסציערן שלעכטס ווע-רען דער יוגענד פון ארץ-ישראל, אבער אויף דעם קאלאניסט, האבן איר לאנג געקוקט מיט גרויס פער-וואונדערונג, און נאך ביי איהם פערשטע איר נישט ווי צוליב האט עס אזא אלטען טאג פון דעם ישוב אין ארץ-ישראל עקאנאמיש קומען אויסן גע-דאך צו פרגען אזא שאלה.

פון דער דאזיגער מאגער געשיכטע וועלען מיר איבערגעבן - אויף א ווייל - צום נייען ירושלים. פארן דאס פיל איבערגעגעבן און ווי-לעכע.

א געזעצ זי ליגט אין דעם, וואס די ענטפער-לעס פון אונזערע געשיכטע באצוגאלען אין אויך פערזאנלעכע אינסטיטוציעס פארן אפילו פון לאנד געפונען זיך אין ירושלים, איר רע-שוין נישט ווע-רען דער צייטונג „צוויי-צוויי-צוויי“, יודישע ציי-טונג פון היסטאריע, קרן קומת, וואס געפונען זיך אין ירו-שלים אין דעם גרויסע אימפאנאציע בני געווארען מיר דעם „צוויי-צוויי-צוויי“, און כנסת ישראל, דאס איז אונזער פערזענליכע און די גרויסע פערזענליכע וואס איז נישט לאנג אויסגעשטעלט געווארען, מאכט א שטאר-קע ירושלים.

עס געפינט זיך אויך אין ירושלים די צענטראל-לעס פון די גרויסע בענען אין לאנד, איהר האט דאס ביהמ"ד פון דער וויכטיגער קערנע-געזעלשאפט וועלכע עס האט געשאפען א גרויסע צאמערקאנ-צער צווישענען איר מיט וועלכע עס פיהרט אן דער געוון. מ'טאג'ט פון דער צייטונג „צוויי-צוויי-צוויי“, דער ענטפאל ביהמ"ד, איינער פון די בעסטע קענער פון דער עקאנאמישע לאנד אין לאנד, די געזעל-שאפט פארשטעט פון די גרויסע שטעטער-שווע-אינדוסטרי אין ארץ-ישראל און האט שוין צו פער-צייכענען אויף דעם געביט וויכטיגע אויסזעהן.

איהר האט אין ירושלים דאס צענטראל-ביהמ"ד פון דער פאנאטאג-געזעלשאפט, וועלכע פיהרט אן מיט די ארבייטען ביי'ם ים המלח און וואס איז דאס ווערק פון אינזש. מ. מ. באוואוסט, א הויף-אוי-טענדענטע פערזענליכקייט, איינער פון די בעדיי-טענדעטע פאנאטען פון דער אינדוסטריאליזירונג פון ארץ-ישראל, א מאן מיט אבאזענענער ע-ע-גע וועלכען האט ווירקליך געשאפען א „יש מאין“ דאס ריידען ווערק ביי'ם ים המלח - וואס איז האב געזאגט די געלעגנהייט צו בעוועקען-און זיין שר-פער ווארטען נאך אויף זייער געשיכטע, וואס איז גאר א וויכטיג קאמפאטעל אין דער אלגעמיינער גע-שטעט פון אויסבאן פון ארץ-ישראל.

אין לאנד, אויב נישט דער עלטסטער, א זון אין די טיפער יאהרען. א מאן מיט א גאנצען און ארץ-ישראל, איינער פון די ערשטע פראגענען פון הרב קוק, א האלבען יאהר-הונדערט צוריק.

דער אלטער קאלאניסט איז געקומען פראגען א שאלה ביי הרב קוק, הרב קוק האט איהם פאלד צוריקגעשטעלט צו זיך און פאר מיטען אויפן אויס-געהערט זיין שאלה, און דאס, וואס איז הרב קוק געהערט פון דעם זון, פון דעם אלטען פראגע, האט מיר זעהר שטארק פערוואונדערט, איר גלויב, אז אויף איר וואס האבען דאס לעבע געפיהל, זענן איהר וואס אויסציערן די געשיכטע.

די שאלה, וואס דער אלטער קאלאניסט איז געקומען פראגען ביי הרב קוק איז בעשפערען אין פאלגענדע:

ע' האט ביי זיך אין דער קאלאניע-איינע פון די עלטסטע אין לאנד, א ישיבה, עס האט פאר דאס פאנאטאג-פיל ביהמ"ד, א צו-לעצטע צייט האט די ישיבה אפגעוואפען פאר-לען. די בחורים פערלאנגען דעם מקום תורה און געהן אוועק ארבייטען אין דער קאלאניע אין שטאט, וואס מ'זען דער זון קוק האט א מעגליכקייט א צו-ע' קאן בעקומען פאר די ערליכע-ישיב'ע צוריק-צופארען אין לאנד, האט ע' אפ-אפ-אפ-אין דער ישיבה און ליגט פון וואס ע' וויל אויס-נעמען די בחורים, זענען זיי און לעבען, און דאס אין ארץ-ישראל, אז ע' וועט זי אהערעם ע' קאנען דאן צוריקקומען א שטיל תורה, צי מען מען אונז זאל טון?

אין דער געקומען פראגען די שאלה ביי הרב קוק: זי איז גלייך, אז ע' זאל די בחורים צאג-ברענגען?

דער אלטער קאלאניסט איז געקומען פראגען א שאלה ביי הרב קוק, הרב קוק האט איהם פאלד צוריקגעשטעלט צו זיך און פאר מיטען אויפן אויס-געהערט זיין שאלה, און דאס, וואס איז הרב קוק געהערט פון דעם זון, פון דעם אלטען פראגע, האט מיר זעהר שטארק פערוואונדערט, איר גלויב, אז אויף איר וואס האבען דאס לעבע געפיהל, זענן איהר וואס אויסציערן די געשיכטע.

די שאלה, וואס דער אלטער קאלאניסט איז געקומען פראגען ביי הרב קוק איז בעשפערען אין פאלגענדע:

ע' האט ביי זיך אין דער קאלאניע-איינע פון די עלטסטע אין לאנד, א ישיבה, עס האט פאר דאס פאנאטאג-פיל ביהמ"ד, א צו-לעצטע צייט האט די ישיבה אפגעוואפען פאר-לען. די בחורים פערלאנגען דעם מקום תורה און געהן אוועק ארבייטען אין דער קאלאניע אין שטאט, וואס מ'זען דער זון קוק האט א מעגליכקייט א צו-ע' קאן בעקומען פאר די ערליכע-ישיב'ע צוריק-צופארען אין לאנד, האט ע' אפ-אפ-אפ-אין דער ישיבה און ליגט פון וואס ע' וויל אויס-נעמען די בחורים, זענען זיי און לעבען, און דאס אין ארץ-ישראל, אז ע' וועט זי אהערעם ע' קאנען דאן צוריקקומען א שטיל תורה, צי מען מען אונז זאל טון?

אין דער געקומען פראגען די שאלה ביי הרב קוק: זי איז גלייך, אז ע' זאל די בחורים צאג-ברענגען?

עס איז איינגעקומען צו אלטער תשוב פון ארץ-ישראל, איינער פון די עלטסטע קאלאניסטען

גרדישע יודישע פערלאנגען וואס הויבען זיך און איין ניו-יאָר

די הסכמה פון אמעריקאנער יודענטום אויף דער דאזיקער שטילקער פאליטיק, וואס זיך גלויבט, אז בעה די בערענגען אין ניו-יאָר וועט מען זיך איבערצייגען אין דער שטילקייט פון אַזאַ מין האַנדלונג. נישט אין יודישע עקאָנאָמיע וואָלט אָפּגערעכענטעט געוואָרען, ווען ס'וואָלטען נישט דעצידירט די אָדער יענע מיראָקראַטען. (ר.)

„אונזער דייטשער ארגאניזאציאנס-טאלאנט“ דאס געוואלדיגע סיסטעם פון שפיאנאזש און רדיפות אין סאאר-געביט

דייטשען פראגט קריגט ע' באלד א' הרהא: איינס פון די ביינע: אָדער אין איינע שטאט קאן מען אין אלע געוועלכער נישט קריגען קיין רויטע לייף וועט, אָדער איהר האט נישט געהאט קיין געלד צו קליפען, מיר שיקען איהר גרייטע פעהנער מיט האַקענקריצען, מיר גלויבען, און מיר דער באַהענט-סטער געלעגענהייט וועט איהר בעווייזט. און איהר זייט אנאמער דייטשען.

עס שטייט דאס מסיחא אויף יעדען איינציגן, וואס פרוינט נאך אויף דעם מינדעסטען אופן אַז' ווייכען פון די כללים, און פאָדערונגען, וועלכע עס שטעלט דער „פראגט“, פון דער ראַיאָ-סטאַציע אין פראַנקפורט שטעמפּעלט מען די פערזאָנען, וואָס זענען נישט פולשטענדיג געהאַרונגן, פאַר אַרבייטס-לאָזע ווערען אַרײַנגעגעבן וואַרימע אַנצוגען און שטיקער וועט. נישט פאָסאָגע פערזאָנען, פערביי-כער גענען, דייטשען כווד' איז פאליטישע עמיגראַציע טען ווערען פערבאָרט קיין דייטשלאנד און דאָרט ווערען זיי איינגעזעצט אין די טרימעס און קאנצענטראַציע-לאַגערס. און אַ צייטונג וואָס פערטייגט דעם, סטאַטוס-קוואַ קריגט באלד א' וואָ-עניש: „מיר וואָרע-נען איהר אין איינער אייגענע אינטערעסען.“

אין אַהויב מערץ, ווידער אַלפֿעשטאַנען אונטערן נאָמען „דער דייטשער פראַגט“

די אָנפֿירערס און די קאָסע זענען געבליבען דאָסעלבע. די אַרגאָניזאציע האָט זיך אַרײַנגעגעסען אין בלעט פון לאַנד, די אַלד אַראַ פון דער אייבער-פלאַך, אָפּער פֿיהלען פֿיהלען מען זי אומעטום.

טעראַר, מאַרצלישער דרוק, אויסשפּירונג האָט בען דערגרייכט אַבאָמגעוואַרען מאַכשטאַב, „נאָכן סאַזאָר אין דייטש“, „ווער ס'איז נישט פאַר דייטש לאַנד—דער, דער איז נישט קיין דייטש!“

„ווער ס'איז נישט קיין דייטש, פאַר דעם וועט נישט זיין קיין פלאַך אין סאַזאָר-געביט, ווען דער געביט וועט צוריק אַרבעטן, דאָס איז די געוויינלעכע אין יעדען הויז, אין יעדער פאַמיליע, צו יעדען אַרײַנגעוואַרען אין שטוב צוהערן זיך די פערסענלעכע און געוויינלעכע פאַפּאָסטער, קעגנערלעך, קרייזען, גרעסערע קלענערע, די אַרגאָניזאציע איז אַבאָמגעוואַרען פערזאָנלעכע, געווען און פּינאָקליכע, „דער דייטשער פראַגט“—דאָס איז די געוויינלעכע און מעכטיגע רעגירונג פון סאַזאָר-געביט. דער „פראַגט“ רעגירט אין נאָמען פון היטלער, מיט שרעק און... מיט געלד, וואָס ווערט אין געוואַלדיגע סומען געבראַכט פון פאַפּעל-לאַנד. אַלס געוויינלעכע גאָנצען פון „דייטשען פראַגט“ אַרבייטען א' א' שיער אנדערע אַרגאָניזאציעס, עקאָנאָמישע, טעאַראַלע, סאפּאָרטאָרע, אַבאָמגעוואַרען א. ד. גל. בראש פון דעם גרויסען און פערזאָנלעכע אַרגאָניזאציע שטייט דער „לאַנדעסלייטע“, אַבאָמ-ער דיקטאַטאָר, וואָס ווערט בעשטימט אין אַפּערע פון פון פּרעזידענט.

אין פראַנצויזישען אַלפֿעשטאַנען האַנדעל פער-נעהמט דער סאַזאָר-געביט דאָס פינפטע אָרט אַל, שטייט פאַר די פערזאָנלעכע שטאַטען אין איטאַליען. פון די פראַנצויזישע אַבאָמגעוואַרען אין סאַזאָר זענען איינגעהאנגען א' פערשעל מיליאָן אַרבייטער. פאַקטיש קאָנטראַלירט דאָרט פראַנקרייך די גאַנצע איינדרוסטריע און האַנדעל. אין אומגאַנג פון סאַזאָר-געביט געפינט זיך דייטשלאַנדען מיליאָרד פראַנק. ס'ווייזט זיך אַלס כמעט אַנגעוואַלדער וואָס פראַנקרייך האָט אין משה פון דער גאַנצער צייט גאַרנישט געטון, כּדי צוונאָרמירען און דער אַלס גאַנג פון פּלעבסטישע אַל אַל ייִן גיטטיג פאַר די פראַנצויזען. די שול, וואָס אַל געשאפּען געוואָרען ביי דער פּערזאָנלעכע פון די שטאַטען און די פראַנצויזישע בוכהאַנדלונג אין סאַזאָר-פריקען—דאָס זענען די איינציגע פּרובען איינצושטעלען א' קולטור-עלע און גייסטיגע פערזאָנלעכע מיט דער בעפעלקערונג אין פראַנקרייך, ווייזט אַלס, האָט קיינען ערנסט נישט געלויבט און סאַזאָר קאָן אַרבייטען צו די פראַנצויזען, קיינער האָט נישט געוויינלעכע א' דער געביט וועט זיך אומקערלעך צו דייטשלאַנד. אויפן סאַזאָר האָט מען געקוקט ווי אויף א' צייטווייליג מיר טעל, דורך וועלכע פראַנקרייך קריגט געדעקט פאַר די שטאַטען, וואָס זענען געליטען געוואָרען אין דער מלחמה. אין יאָר 1918 איז דאָס פראַנצויזישע מיר-לעטער בעפענגעט געוואָרען אין סאַזאָר-געביט מיט ענטוואָרען, מיט מוויק, מיט ברויט און זאַלץ. פון דעמאָלט אַן האָט זיך פראַנקרייך גלייכגילטיג אַנגעקוקט צו די סאַזאָר-פערזאָנלעכע.

אָדער, אין יאָר 1935 וועט אַינער אונטער-נעהמונג ליקוילירט ווערען...

נישט פאַסאָגע פערזאָנען קריגען א' מעלדונג: אין יאָר 1935 וועט איהר געקנדיגט ווערען פון פאַסאָגע...

לויט א' בעפעל פון בערלין איז אַפילו בעני טיגט געוואָרען פון דין אַמט דער פאַרויצער פון שאַפּאָמאָסטער-קלוב פאַר אַרײַנסטעלען אויף א' שאַפּאָמאָסטער אין פראַנקרייך.

אָדער, קאָנט איהר גאַרנישט פאַרשטעלען וואָס דאָ קומט פאַר—קלאָנט זיך איינער א' דייטש וועלכער האָט זיך ערלויבט צו קליפען נישט קיין דייטשען אַלפֿעשטאַנען, נאָר א' פראַנצויזישען, מען דעציילט דאָך פיל, וויפיל מענשען האָבען געליטען ביי די באַלשעוויקסע, אין רוסלאַנד, בין איהר דוכט איז פיל לייכטער צו לעבען. די רוסען קאָנען גאָר נישט די רדיפּה דעפּהירען צו אַזאַ מין פּאָלסאַר מענהייט. אין אַ מיר א' אַלפֿעשטאַנען שאַפּאָמאָסטער צו צונעגעבען:

— דאָס איז אַלפֿעשטאַנען אַרײַנגעוואַרען טאַלאַנט.

אין דער געשיכטע איז נאָך נישט געווען אַזאַ פּאָלסאַמער סיסטעם פון א' מלוכה אין א' מלוכה, דער „דייטשער פראַגט“ אַבאָמ אַלס א' דרוק אויפן אַרײַנגעוואַרען אַפּאָסאָר, ער בעט טימט און זאָגט אַפּ פאַמאָסען, ער ליקווידירט פאַליציאָנאָישע און געריכטליכע ענינים, וואָס זענען פאַר איהם נישט בעקוועם, ער בעצט א' גאַנצע אַרמיע פון שפיאָנען, די דאָקט וועלכע ער שטייט שטענדיג אין קראַס פון דער קאַרעספּאָנדענץ און דעפּערעוואַלונגס-קאָמאַנדאָס; סײַ דער פראַגט קאָנטראַלירט די קרייזען, די בענק דעם האַנדעל, ס'וואָרעטער, די קאָסא, די מעיק, פערזאָנלעכע, ערלויבט ער שטייט שטענדיג אין קראַס פון דער ערלויבט לעבען און די אַלפֿעשטאַנען פון די מירטער. אויב עמייער האָט נישט זעהר פּייערליך פער-צירט זיין הויז אין טאָג, וואָס איז אַנגעוויזען דורכן

אין דער בילדונג דעקסטיע אויף דער ייִזונג פון דער סים ביהודישע-קאָמסיע האָט דער ביל-דונג-מיניסטער יענדשעוויטש אַנגעוויזען אויף די גרויס-רעגירונגען פון זיין בילדונג-פאַליטיק, וועלכע זענען בעזונדערס וויכטיג פאַר אונז יידען.

די דאָזיקע יסודות זענען: די שול-פאַליטיק איז בלוגע אין דערזעלביגע מאָס אַלע פירגערס אָהן אַבאָמערשיר פון גאַנצע און רעליגיע. די פאַליטיק פער-צוקעט נישט, הן טעאָרעטיש, הן פראַקטיש אַפּאָסאָרען די שפּאַרכליכע און קולטורעלע אַרײַנסטער-ליכקייטען, וואָס האָבען א' היסטאָרישע אָדער נאַציאָנאַלע באַזע. דאָרט, וואָס דאָס אייגענטלעכע פון דער מלוכה פאַרעמט צו דערהאַלטען א' געוויסע בעזונג דעריינ, לאָזט די רעגירונג ענטוויקלען דעם שול-ווערען אין דער שפּאַרן פון דער געגעבענער מינדער-הייט. די אַלפֿעשטאַנען שטרעבונג פון דער רעגירונג בלייבט אָפּער צו שאַפּען די מעגליכקייט פון א' גוטען צוזאַמענלעבען צווישען די בעזונדערע נאַציאָנאַלע גרופּעס מיטן פּאָלישען פאַלק, וואָס פערזאָנלעכע ווי צעמענט, אין בעזונדערע טיילען פון דער מלוכה אין אַבאָמגעוואַרען אַרגאָניזאָנעס.

דערזענדיג וועלכע דער נאַציאָנאַלע פראַגע, האָט דער מיניסטער געזאָגט אין זינען דאָס אַרײַנ-נישט פאַלק, וועלכען ער האָט אַפילו בפרושה דער-מאָנט און ער האָט געגעבען גאַנץ קלאָרע אַנצו-הערענישען, און אויף וויפיל די אַנקראַציער וועלכען מסכים זיין צו בערעכטען זייער נאַציאָנאַליזם פאַר בלויז א' היסטאָרישע, נישט קיין אַקטועלען, וועלכען די דעריינ קריגען מצד דער רעגירונג די ביי-טע מעגליכקייטען, צום בערזערען אָפּער, האָט דער מיניסטער געזאָגט, האָט דער גוטער ווילען פון דער מאַכט אויף אַז דעם געביט בעפענגעט אומ-טרוי און אומוילען דעריינער זענען די אייגענענען פון דער רעגירונג נישט פערזאָנלעכע געוואָרען. ווערען אונז, וויפיל, וואָס דער דער מיניסטער קיין בעזונדער וואָרט נישט פערלויבען, אויף דער הענט

אין ניו-יאָר וועלכען אין די גאַנצעלסטע טעג פאַרקומען גרויסע און וויכטיגע יודישע בערענגען, דאָרט וועט פאַרקומען די ערשטע ייִזונג פון אַרמיר-ניסטראַטיווען קאָמיטעט פון דער יודישער אַלפֿעשטאַנען, מיטן אַמטל פון פראַנק, פראַדעקסי, בערל לאַקער, אַבאָדור, גאַלדשטיט, נעוול לאַסקי, אין ניו-יאָר וועלכען פאַרקומען בערענגען וועלכען דער לאַגע פון די יודישע פּליטים פון דייטשלאַנד, אין די בערע-טונגען וועט אַבאָמגעוואַרען דוּשענס מאַקראַנאַל, דער קאָמיטאָר פון פעלקערבונד א.א.וו.

מ'דאַרף רעכענען אַז אויף דער לעצטער בער-ראַטונג וועט בעהאַנדעלט ווערען די פראַגע נישט בלויז פון די פּליטים, נאָר אויף פון די יודען, וואָס זענען אין דייטשלאַנד געבליבען און וואָס זייער לאַגע ווערט ערער פון טאָג צו טאָג, דאָס בער-ווייזט דער לעצטער גענעראַל-פאַנראָם וואָס איז פאַר-געקומען צוליב די חמאָה אין פערשידענע שטעט פון דייטשלאַנד און וואָס איז פון פריהער גוט אַרגאָניזירט געוואָרען.

די יודישע כלליתער וועלכען זיין געוואונגען נישט נאָר זיך צו בעשעפטיגען מיט דער פראַגע פון די יודישע פּליטים פון היטלער-לאַנד נאָר מיט שאַפּען א' פלאַן וואָס זעהט צו טון, כּדי צו רע-טעווען די יידען, וואָס זענען אין דייטשלאַנד פער-בליבען פון א' ווייטערדיגע ריאָן, ווי אַלץ די דאָר-טיגע יידען צו העלפּען און צו פערשטאַרקען.

ווייטער וועלכען זיך די גרויסע בערענגען אין ניו-יאָר געפירענען מיטן מצב פון די יודען אין מורחא-איינפאַקע, קום כל פון די יודען אין פּאָליציען דער דוּשאַנע שטייט פאַר א' ביינער אַקציע, וועלכע כּע וועט מסתם געפירט ווערען איינציגס מיט דער צווייטער אַרגאָניזאציע, און צווערשט וועלכען די דוּשאַנע-טער צווייטערען דעם מצב פון די יודען אין מורחא-איינפאַקע.

ווייטער וועט מען רעדען ווענען אונז אין אונז דער אַפּווענעדייט, אמת, די אַנגלאַראַקסישע יודען הייערע זיך אויפגעקוקט צו צו דער שטים פון די פּאָליציע יידען, אָפּער בלויז אויפן סמך פון אַפּאָסאָר גען איז שווער צו מאַכען א' פלאַן פון ווירקליכער היילס-אַרבייט.

אמת, ה' לאַסקי איז געווען אין פּאָליציע און האָט שטודירט די לאַגע פון די פּאָליציע יידען, א' בער אויפן סמך פון קריצע שטודירט אין דאָן שווער צו מאַכען זיך די אמתע פאַרשטעלונגען פון דער לאַגע, און אויף דעם סמך איז דאָן שווער אויסגעפירטען דעם ווירקליכען פלאַן פון דער היילס-טעגיקייט.

א' העלפּען פלאַן קען אויף נישט האָבען דער פאַרשטייט פון דוּשאַנע דר. קאָהן, וועלכער איז שוין דייטשלאַנדען אין פּאָליציע נישט געווען און האָט גענומען איינפאַרמאָנען פון איהר פערזענליכקייט.

מ'דאַרף האָבען גרויסע פאַרבערענען גענען פאַרזיכט, אַז א' טייל פּליטים געלד וואָס וועט זיין פון דער געלאַנגען אַקציע זאָל אַרײַנסגעבען ווער-רען איז דער פאַרם פון דרינגענדיג הילף פאַר די יודישע יידען, פון ערשטען מאַמענט אָן זענען מיר אַרײַנסגעשטעלט געגען דעם געבאָרענע פאַרשטעט, מיר ווילען נישט קיין געבאָרען און מיר וואָרען זי אַפּאָסאָרע פון דרינגענדיג הילף דעקט בלויז צו דעם גאַנצעלען און א' ווירקליכען היילס-פלאַן, דאָס גאַנ-צע יודישע און פּאָליציע וועט זיכער זיין געגען אומקערט צו דעם מין היילס-קאָסעט פון די יאָהר-רען נאָכן וועלט-קריג.

דאָס אויסלעבנדישע יודענטום וועט נאָר דעמאָלט ערפילען דעם חוב ווען מוזעט העלפּען אייבערפיר-רען די מאַסען דעקלאַרירטע פּאָלישע יודען צוריק צו אַרבייט אויף נייץ, פאַרזיכטונגען געבליבען פון דער אַנזעכע זייט, אַלס ס'וועט געהאַלטען ווערען די שוין אַנזעכענדיק אַרבייטס-אָרענטאָנען, וועלכע האָבען א' מעגליכקייט זיך צו ענטוויקלען, אַזאַ הילף וועט נישט הערלאָזען צו דער ווייטערדיגע דעקלאַרירונג פון פּאָליציע יודענטום, די דרינגענדיג-הילף וואָס ווערט פאַרזיכטעט דורכן איינפאַקע-אישען פאַרשטייט פון דוּשאַנע וועט נאָר זיין א' צווייטע-הילף און וועט דאָס פּאָלישע יודענטום נישט אַפּאָסאָרעווען.

מ'דאַרף גלויבען, און די ענגליש-אַמע-יקאַנישע יידען וועלכע נישט גיין אויף דער ליניע, אויף וועלכע ס'וועלכען זי פיהרען די ביינער-אַקציען פון דוּשאַנע, פאַרן ביינער-אַקציען איז דרינגענדיג הילף די בעקומענסטע אַרבייט, ער קאָן די דאָזיקע הילף צום לייכטסטען דורכפירען און קיין פערזאָנלעכע וואָרטליכקייט דערמיט טראָגט ער לחלוטין נישט. ס'איז שוין די העכסטע צייט אַז דאָס פּאָלישע יודענטום זאָל בעפרייט ווערען פון דער דוּשאַנע-ביינער-אַקציע און זאָל אַלליין שאַפּען א' דירעקטען קאָנטאַקט מיט די ענגלישע און אמעריקאַנישע יודען. מיר דאַרפען נישט און ווילען נישט האָבען קיין פערמאָלטער און אַפּווענעט אין דעם פערזאָן פון די אויסלעבנדישע פערזאָנלעכע מיטען פון דוּשאַנע. מיר זענען פּאָליציע-ריי, מיר ווייזען בעטער, וואָס עס פעהלט איינ, און וואָס מ'דאַרף טון, איידער דאָס ווייטער די אַפּווענעס, וועלכע האָבען זיך א' אַלס-געוואָרען פאַר נישט וואָסעס צו פיהרען אַפּאָסאָרע אין א' גאָר גרויסען מאַכשטאַב.

אַפּער איידער דער דוּשאַנע וועט דורכפיר-רען די ביינע קאָמפּאַניע ווילען מיר, ער זאָל ענדערען זיין טעקטיק בלוגע אונז, מיט נאָכער רעכט האָבען די אייראָפּע-פערזאָנלעכע פון דוּשאַנע אַרײַנסגע-רען מען די קאָמפּאַניע פון די קלעין-אַפּאָסאָרע-אישען און האַלטען די דאָזיקע קאָמפּאַניע וואָס זענען אַלץ ביימיג פאַר די יודען אין פּאָליציע, אין פערשידענע

ס'שטימט נישט מיט דער טעאָריע די ווירקליכקייט פון יודישען שול-וועזען

דער מיניסטער האָט אַלץ אַרום פּעסאָגעשטעלט און די צאָהל יודישע לעהרערס איז בכלל א' נישט-נע און האָט נישט קיין שום אויסוועזען פון גלייכ-קייט און אַז אויף די דאָזיקע קליינע צאָהל איז נאָך א' רעשטעל פון אַלפֿעשטאַנען איהר פון אויסדרוק פּוים איינציגן אַפּאָסאָרען, „לבער-דאָלח“.

און ווי ווערט אויסגעוויקט די טאַלע-אַיין-באָלע די יודישע נאַציאָנאַלע שולען? מ'איז נישט קיין סובסידירט און אַפילו אויף אייגענע מיטלען זאָגט מען קום עקאָנאָמישע—דעריינ ווערט די שול אויף יודיש, וואָס איז געווען צום אַפּאָסאָר-לויט, פּענאַלעס א' סך ערצער, ווי די נאַציאָנאַל-ליסטישע העברעאישע שול.

דער פראַקטיקאָרער טאַלע-אַיין-פרינציפּל: פון איין זייט אַלגעמיינע גלייכפערטעטיגונג צווישען שול-געביט און פון דער אנדערער זייט פרייהייט צו ענט-וויקלען די נאַציאָנאַלע אייגענאַרטיגקייטען און נישט קיין אויפפיר פּוים פּאָלישען מיניסטער—פאַר-אין א' לאַנד, אין אונזער שטוב, וואו דער דאָר-זיגער ענין ווערט שוין פערזאָנליכט אין די האַנד-הערט פראַגענט.

דאָרט הייסט עס פשוט, און יודען פונקט ווי אַז דערע מינדערויטען זענען תלמידים און אויף לעה-רערס אין די אַלגעמיינע מלוכה-שע שולען וויפיל זיי ווילען און קענען און שום מניעה; גלייכצייטיג האָ בען יודען שולען אין יודיש, וויפיל זיי ווילען, און די דאָזיקע שולען ווערען פולשטענדיג אויסגעוואַלטען פון דער מלוכה, פונקט ווי די אַלגעמיינע שולען, און דעם מינדסטען חילוק.

אין אַז אַזאַ מין סלאָוואַציע וואָלט מען געקענט פולשטענדיג אַרײַנפאַסען די טעאָרעטישע פראַקטי-קאָרע פון אונזער מיניסטער, דאָס וואָלט געהייסען גלייכקייט און טאָלעראַנץ. די היינע ווירקליכקייט אָפּער שטימט לחלוטין נישט מיט דער טעאָריע.

פון דעם. ראַטענשטרייך נישט געענטפערט: אָפּער „די תורה איז דאָך נישט געעפּען געוואָרען אויף בעזונדערע מעסעלער. דייערלינגע טעאָריע דאָרף דאָך זיין גלייכע פאַר אַלע מענטשן-נאַטורע, דעריי-בער מענען אַלליין פרייבן אָפּפאַסען איהר פאַר אונזערע פערזענלעכקייטען.

קורס כל ווערען דעם עצם מצב פון יודישער בילדונג, אין פלוג קען מען מינען, און מיר האָבען בכלל נישט וואָס צו פאָלגען. אויב פאָלגען פער-מאָנט צעהן מיליאָן (!) אַבאָלפאַכעטען און 800 טויזענט שול-קליינער אָהן שולען, זענען מיר דאָך גאָר לעילא וועלכע! וועלכע יודישער יונגעל לערנט וועט נישט אין א' חדר. און וועלכע יוד קען עס נישט דאָווען אין תהלים זאָנען און אַפילו א' פרק משר-בוח לעפּען. קען מען שוין יוצא זיין דעם חוב פון בילדונג.

הצנחעם שטייט דאָ די פראַגע ווי אַלץ די רעגירונג רעגולירט דעם יודישען דע-זינענסיס-ווע-רען, לויט איהרע מאָדערנע אַרײַנפאַרשע בעגריפען און אויפן יסוד פון די פרינציפען פון דעמאָקראַטי-שער גלייכקייט, וואָס דער מיניסטער האָט פראַקלאַ-מירט.

און דאָ מוז פּעסאָגעשטעלט ווערען, אַז אַהם דער היינטיגער רעגירונג קומט אַלס צו קעמפּען מיט די ענדעקעס פאַר א' פאַר צענדליג יודישע לעה-רערס, וואָס מ'האָט נישט אָפּגעוואָנט פון די מלוכה-שולען לויט די ענדעקעס פאַרענוגען, פונדעסט-וועגן קען מען בשום אָפּן נישט זאָגען, אַז אויף אַז דעם געביט הערשט טאָקע די אַנגעוואָנסטע לייכ-קייט. אויף אַז האָט דאָך דער מיניסטער פאַרלאָן דעריינלעך אַז אין איהר פאַרזיכט זענען פאַרלאָן 3 יודישע לעהרערס אויף דער אַלגעמיינער צאָהל 403 אין א' צווייטען אָרט (6 פאַרזיכטען) זענען אויף 1674 לעהרערס פאַרלאָן 72 יודען, אָפּער דעריינ-ווען צוויי דריטעל צוגענומען געוואָרען פאַר דער מאַיאַרע-פערזענלעכקייט.

פון דעם. ראַטענשטרייך נישט געענטפערט: אָפּער „די תורה איז דאָך נישט געעפּען געוואָרען אויף בעזונדערע מעסעלער. דייערלינגע טעאָריע דאָרף דאָך זיין גלייכע פאַר אַלע מענטשן-נאַטורע, דעריי-בער מענען אַלליין פרייבן אָפּפאַסען איהר פאַר אונזערע פערזענלעכקייטען.

קורס כל ווערען דעם עצם מצב פון יודישער בילדונג, אין פלוג קען מען מינען, און מיר האָבען בכלל נישט וואָס צו פאָלגען. אויב פאָלגען פער-מאָנט צעהן מיליאָן (!) אַבאָלפאַכעטען און 800 טויזענט שול-קליינער אָהן שולען, זענען מיר דאָך גאָר לעילא וועלכע! וועלכע יודישער יונגעל לערנט וועט נישט אין א' חדר. און וועלכע יוד קען עס נישט דאָווען אין תהלים זאָנען און אַפילו א' פרק משר-בוח לעפּען. קען מען שוין יוצא זיין דעם חוב פון בילדונג.

הצנחעם שטייט דאָ די פראַגע ווי אַלץ די רעגירונג רעגולירט דעם יודישען דע-זינענסיס-ווע-רען, לויט איהרע מאָדערנע אַרײַנפאַרשע בעגריפען און אויפן יסוד פון די פרינציפען פון דעמאָקראַטי-שער גלייכקייט, וואָס דער מיניסטער האָט פראַקלאַ-מירט.

און דאָ מוז פּעסאָגעשטעלט ווערען, אַז אַהם דער היינטיגער רעגירונג קומט אַלס צו קעמפּען מיט די ענדעקעס פאַר א' פאַר צענדליג יודישע לעה-רערס, וואָס מ'האָט נישט אָפּגעוואָנט פון די מלוכה-שולען לויט די ענדעקעס פאַרענוגען, פונדעסט-וועגן קען מען בשום אָפּן נישט זאָגען, אַז אויף אַז דעם געביט הערשט טאָקע די אַנגעוואָנסטע לייכ-קייט. אויף אַז האָט דאָך דער מיניסטער פאַרלאָן דעריינלעך אַז אין איהר פאַרזיכט זענען פאַרלאָן 3 יודישע לעהרערס אויף דער אַלגעמיינער צאָהל 403 אין א' צווייטען אָרט (6 פאַרזיכטען) זענען אויף 1674 לעהרערס פאַרלאָן 72 יודען, אָפּער דעריינ-ווען צוויי דריטעל צוגענומען געוואָרען פאַר דער מאַיאַרע-פערזענלעכקייט.

נייער פאלקס-לאז

„ידישער זעלבסט-האם“

(קלאנגעז און אפאלאנגעז)

פון לעא העניג

געגעבן אונזערע באמאלע, שטאלע, און פערטע

דער מנהל, „וואסמאן“ האט פרייט די יד
דישע שפראך און די „קעגנשטענדישע ליטערא-
טור“, וואס איז און איהר געשאפן געווארען...
פערטעס איהר מיד, ער קען צוויי גוט ר'
במאס מעשה'לעך, ר' ליי יצחק'ס רעליגיעזע ל-
דער מנהל'עך - דעם שאפער פון די מאדערנע
העברעאישע און יידישע ליטעראטורען. און ענדלעך,
אונזער איינציגער שלום עליכם. און ער האט במחילה
אויסגעפירט, אז אלע יידישע שפראכען זענען קנעכ-
טיש. און ער צופאנגען זיך צוויי עכט יידישעלעך:
„הילש שטארבט - לאז עס שטארבן - וואס
גלייכער עס וועט שטארבן, אלץ בעסער וועט עס
זיין.“

אפילו ווען א פראגמענט, „וואסמאן“ וועט א
קולטורעלע מענטש אויף גיטש רעדן, וויל יעדער
קולטורעלע מענטש וויסן, אז יעדע שפראך, ווי
איינס זי האט גיטש זיין, איז צוואנצער פון ווער
טען, וויל א פאלק האט מיט, און אין דעם שפראך,
איינס לויף פון יארהונדערטער, געלעבט און געד-
ליטען, געווינען, געוויינט און געשאפען.

יעדע קולטורעלע מענטש וויסן דערפון, א
בער גיטש די געשעענישע יארהייט און יידישע לאקאלע,
וועלכע זענען פיל מיט זעלבסט-האט, וועלכע זע-
נען שטענדיג גרייט הענדעל פונדעם פון זיך אליין
צוהילפן, די יידישע געזעץ זיך צוהילפן ווערן.
ווי קולטורעלע און געשעענישעלע עס זענען אונז
זענען יארהייט און יארהייט'לעך - אסימילאציע-
שע און אפילו מאכען „דיאגנאסטישע“! צי יידיש
שטארבט, צי בייך, באר'ס קאפען א ריקורל אויפן
„קבר“ פון א גרויסען שטיק פרישע סאלאט-ג-
שיכטע און דערביי פערלעך זיך, און האב עס
פרייט - לאז עס שטארבן... דאס איז א
יידישע קאמפאזיציע מיט וועלכע „דער שטיינער“
וואלט זיך מחיה געווען; און דאך איז עס די
פערזענליכע געשעענישע און א צייטשריפט, וואס
רופט זיך „דזשאנעס“ (יידיש).

גוט אומזיסט דאס זיך אפט, אז מאכען
יהודים און יידישע אגאנען פארשפרייטען בעה-
און געפעהליכערע מיקראפען פון אגאנעסטישעס,
ווי אפילו די אויסגעשפראכענע אגאנעסטישע
און יידישע צייטונגען.

קראנקע העלדען פון לעסינגס בוך, און אז דער
מאנאטיר „יידישע קראנקהייט“, וואס עס דער
געלעזער האט אין זיין ווערק צוויי פראכטפול
דאגמאטיק.

די קראנקע סלינגע פון יידישער זעלבסט-פער-
זעכטונג בעוועגונג זיך אפט אויף די לעפען פון
אונזערע יארהייט. בעהמט צום ביישפיל עס די און
דעם פרט כאראקטעריסטישער איינזעלע פנים מיט-
שער „וואסמאן“ אין דעם לאנדאנער אגאנעסטיש-
שער „דזשאנעס קראנקעל“ ווערען זיין שבחה
צו דער יידישער שפראך.

דערמאנט גיטש עס דעם אויסגאנג אן לע-
סינגס „יידישע זעלבסט-האט“?

אין ווייט גיטש פון וואס פאר א יידישער
געשעעניש, פון וואס פאר א „שניפשאק“ עס דער
מנהל „וואסמאן“ פון דער „דזשאנעס קראנקעל“
שטאמט - צי פון די פאלישע יידישע, צי פון ליט-
וויש יידישע... צי גאר פון די ביו מארקע. און ווייט
גיטש מיט וואס פאר א לילדעך זיין מאמע האט איהם
פערזענליכע, און אין וואס פאר א לשון זי האט צו
איהם גערעדט.

האט זי איהם פערזענליכע מיט איינע פון די יד
דישע פאלקס-לידעך, וואס ער האט צוויי פיינט.
אבער א יארהייט און פ' (אדער אפשר די עצה
ער זיך באר'ס צוויי די יארהייט) און ער האט פיינט
- האט ער - מיט „אלע וועגן בערלין“ די יידישע
פאלקס שפראך, די שפראך אויף וועלכע די יידישע
מאסען האבן געליטען, געהאפט און געשאפען...
ער, עס דעם מנהל „וואסמאן“, האט פיינט
די יידישע מאסען, וועלכע האבן ארויסגעגעבען
אפשר די שטאלעס און ווערען מאדערנע יד-
דען, - יידישע, סאקאלאז, ווערען אגאנעסטיש-
סקע, אחר הוה! האטמאן, און בייאליק.
האט די ענגליש-יידישע אסימילאציע צווייט-

יהודים זענען עס די פרייטע מיקראפען פונעם
אגאנעסטישעס, אז און דעם עקסלענטען יידישע-
שען וועלכע-האט, וואלט אפשר דער גיטשער היט-
לעסינג'ס שער „אגאנעסטישעס גיטש אינאנצען מעג-
ליך געווען...“

אונזערע יארהייט פון דער גארער וועלט וועלכע
געזאגט לייענען און גוט קענען לעסינגס „יידי-
שער זעלבסט-האט“
די וואלטען אפשר דאן דערזעלען ווי קראנק
זי זענען שוין, און צו וואס פאר א טראגיש פאטא-
לאגישען סוף זי קומט; זי וואלטען דערזעלען,
ווי זייער שווערע זיך מיט זיך אליין, ווי זייער
שווארע צו זיך אליין מוה זי פיהרען צו נאציאנאליז-
און אינדיבידועלע פערזענליכעס.
א, עס דאס טראגיש-האט פון לעסינגס,
וואלט געדאכט איבער ווערען אונזערע יארהייט
וואלט עס לייענען און קענען.

ווייל ווי עס ווילט איהם, האבן איהם אונזערע
יהודים און ווערען משרת'לעך באר'ס קאפא וואס
געלערענט פון די לעפען געשעענישען, און זי
זעהן גיטש דעם פונסטערען חלום צו וועלכען יד-
דישער זעלבסט-האט קען און מוה פיהרען.

און אז אויף אונזערע יארהייט און ווערען איבער
ליגענע משרת'לעך ווערען קראנק אויף עס דער
מאנאטיר און געפעהליכערע יידישע קראנקהייט
פון זעלבסט-האט, האבן מיר לידעך דא גענוג סימ-
טאמקען.
איהר געזען עס מיט וואס פאר א פערזענליכע
יידישע אסימילאציע פלעגט רעדן פון די פאליש
און רוסיש יידישע „שנא-ערס“
אז די זעלבע גיטש קולטורעלע, גיטש היינטי-
גשע און גיטש ווייניגער טענה הערען מיר פון צייט
צו צייט אויף פון די אנדערע יידישעלעך.
פון צייט צו צייט קומען זי צווייט מיט א
מענה לשון, וואס דעם מאנאטיר גיטש וועלכע עס די

ס'איז א גרויסע שאר וואס טראגט לעסינגס
„יידישער זעלבסט-האט“ דאס בוך פונעם בע-
רויטען דייטש-יידישען שריפטשטעלער, וועלכער
איז מירטאל און פחדנאטיג ערמאנען געווארען
פון די נאציס) איז באר'ס גיטש איבערגענומען געוואר-
טען און אנדערע שפראכען.

און גיטש צוויי פאר די פאלקער ווי עס-א-אונז
דעם מאנאטיר און האלטען יארהייט, וועלכע לייענען באר'
אונדערע שפראכען.
איהר האב גיטש ליב די יידישע אפאלאגעיטיק;
און האלט אז א יידישער שרייבער דארף שרייבען
פאר יעדע פונקט ווי פאר גיטש-האט, און פאר
נעשט-האט פונקט ווי פאר יעדען.

איהר גלייב ווי א סך היינטיגע יארהייט, אז די
יידישע אפאלאגעיטיק און די אייראפע-
אישע שפראכען, ווי טאמאנטפול געשריבען, איז ס'
דאס קונסטלעכע פאלש, ווייל זי יארהייט ווערען אמת,
געזען דער היינטיגער יארהייט.
פונדעסטוועגן וואלט איהר גיטש געווען צוויי
לחש, אז לעסינגס „יידישע זעלבסט-האט“ זאל
געלייגעט ווערען פון גיטש יארהייט; צוויי מאסען און
קראנק און זעלבסט פערזענליכע קוקט צווייט פון
דעם ווערען די צוויי טראגיש-באגראדעטע יידישע
אסימילאציע.

און כאטש איהר בין צוויי שטארק געווען אפאלא-
געטיק, וואלט איהר זיך גיטש איבעריג צוגענומען
געפיהלט, ווי איהר זעה דאס בוך ביי א קריסט אין
די הענט. און ווען א קריסטליכער לעזער פון דעם
פון לעסינגס, וואס צו מיר: וועט, איבער אייגענע
הערען און משמעות האבן איהר באר'ס מעהר פיינט
ווי אפילו היטלעך און זיין חברה, וואלט איהר איינגע-
בליגען דעם קאפ און געשווינען - ווייל ס'וואלט גע-
ווען א נאטאמא.

ווען טראגט לעסינג צייטיגט אין דעם בוך
אן בריף פון א „סעה געזעלעכע“ און ווער אפ-
גייטער דייטש-יידישע „פריי“ - אין וועלכען זי
שרייבט, אז „אפמאל כאטש איהר אן א ווילדער
השק ארויסלויפן אין טאם, כאטש א יידיש קינד
און קולען עס, כדי מיט דעם בלוט פון זיך אפ-
צוואשען איהר יידישע געשטאממען“ - פיהלט
איהר אז די נאצישע שבחה צו יודען איז „א הונט“
געזען דעם „עקסלענטע“ פאטאלאגישע „זעלבסט-
פערזענליכע פון דעם יידישער אסימילאציע, און
איהר ווערען ווי אפילו איבער צייט, אז די יידישע
אסימילאציע און אונזערע פערזענליכע - גראדע

געפאהר פון פאראנטישעמייזעס

יעדע יידיש פון שווא, גיטש געמאכט קיין ווערען
פון יעדע קרייז קוק, גיטש אגאנעסטישע זיך אויף
יעדע זידעל-ווארט. די האפע זיך אגאנעסטישע פון
דער מינדליכער וועלט - אגאנעסטישע זיך מיט
שטיל, מיט פערזענליכע, זי האט עס זיך געקאנט
פערזענען. די און יידישע גרויסע שטיקס אדער
פאלאגאטישע זענען געווען צוויי געווענע מחנה.
און בעה די גוים האבן געטוישט פון זיך די
יידען פלייש, האבן די יידיש גיטש געשטעלט
די גוים מחנה למחנה. מיר קענען עס גיטש טון,
מיר זענען עס! גיטש צוויי אגאנעסטישע פון אונז
זענען שטיקס, ווי אונזערע עלטערע זענען געווען
מיר זענען מיט די ביי און טיש. גיטש באר'ס גע-
שעפליך זענען מיר מיט זי פערזענליכע, מיר הא-
בן מיט זי די גאנצע איינזעלע אסימילאציע-
בשחפוף. הערען מיר זיך צו מיט דעם פונסטע-
אגאנעסטישע צו יעדע ווארט, וואס זי זאגט ווערען
אונז, און יעדע קרייזען קוק ווערען בעהמען מיר
זיך צום הארענען...

דעם אגאנעסטישעס איז פאר אונז איינע
שאר, גיטש באר'ס ווי עס איז געווען אפאלא-
אונז אגאנעסטישע, ער לאזט אונז גיטש רהען
ווען ער איז באר'ס אפאלא געהאלטען, ער שטייט
אונז, דאך אידען עס טוט אונז אן מאסענעלע
שארען. ער איז פאר אונז איינע שווי א מאדאלישע
גיטש באר'ס א פראקטישע פראבלעם!

ער איז שערליך שוין דערמיט אליין, וואס
מיר רעכענען זיך מיט איהם, דערמיט אליין, וואס
מיר האפען איהם שטענדיג אין ווערען, און וואס
מיר פאסען זיך אפט צו צו זייער בלינדע און העס
ליכע פאראייניגלעך.

און ער דערפער, גיטש באר'ס א געפאהר
וואס דאמאל אונז פון דרויסען. ער איז שוין אונז
רע אגאנעסטישע קראנקהייט. און גיטש באר'
איהם אליין מווען מיר בעקאנען, מיר מווען זי
היילען פון דער אמת, וואס ער ווארפט אויף אונז
אן. מיר מווען זוכען מיטלען געגען דעם דעמא-
ליענדיגער ווינקעל, וואס ער האט אויף אונז
זיך פסיכיק, אויף אונזער גאנצען איינזענליכעס
לעבען.

פון ש. ניגער

מיר לויפן קיין פאלעסטינע מיר זענען גרייט
צו לויפן אפילו קיין ביראדזשואן, אויב מען
וועט לאזען, אפילו באר'ס לויפן, אפילו באר'ס
הינדן גיטש צו מווען שטענדיג אונזער פייט פון
האט, אפילו באר'ס פאר צו ווערען פון דעם קאמא,
וועלכען מיר מווען פיהרען אויפן ארץ, צי מיר
וועלכען אדער גיטש. מיר וועלכען א בעהעלטעניש
פונעם שווא, מיר וועלכען זיך איינזעלע, אז עס איז
דא א מעגליכקייט איהם אויסצוגעוויינען.

א שרעק איז אונז געפאלען, און גיטש באר'
צווייטע און טערטע יארהייט, אויך אגאנעסטישע
זיך ביי אונז אפט פון פערזענליכע, גיטש פון
גלויערען.
אומגענוג זעהען מיר דעם געשעעניש פון דעם
אגאנעסטישעס. ערעך און וואס זי קריכט צווייט
און אונז איינזענליכע, גיטש באר'ס זי שווערע איבער-
אונז, זי ס'מא אונזער געוואונטירן, ערעך באר'
זי פיהרט דערצו, אז אונזער יאגענט זאל וואסען
מיט שרעק איז דעם בשמה, ווארען מיר רעליכטען
גיטש איהר שווערע וועג מיט אונזער איינזענליכע-
ס'ווען ליכט, מיר טראשען מיט דער דראכענדיגער-
פונסטעניש. אנשטאט איהר צו זאגן: ס'איז פער-
האט א יידיש פאלק אויף דער וועלט, און איהר
זענט פלייש פון זיין פלייש, בייך פון זיין בייך,
זאגען מיר איהר: עס איז דא הייליג! אנשטאט צו
פערברענגען מיט איהר ווערען יידישען שאפען,
ווערען יידישע קולטור, יידישע מיר צו איהר ווער-
ען גויאישע רשעות. מיר ווערען אין איהר מוה-
פאר די יידישע פיינט, גיטש קיין ליכע צום יידישען
פאלק. עס איז אגב, באר'ס גיטש אויף ליכט צו ווער
קען ליכע צו א פאלק, וואס אלע האפען פיינט...

אונזערע יידישע זענען זיך אונזערע פערזענ-
ליכע און שלעכטע צייטען. זי האפען זיך צווייט
טון אין זיך אליין, און זייער איינזענליכעס לע-
בען, ווען די וועלט איהם איז געווארען גאר בער
ווערען פיהרליך. זי האפען גיטש באר'ס געפאהר-

דער נאצישער יידישער וועלט. אבער די יידיש פון
די דייטשע יודע - זי האט מיט זיך געבראכט
באר'ס יידיש, שרעק פערזענליכע.
וואס פאר א מסירת-נפש-דייטשע הייליג-ארבייט
האט זיך פאנגעדיגט פאלאקעס און אלע יידישע קבר-
צייט באר'ס די קראנקהייט און פארגאנען! ווי נע-
הייבען און ווי מונטען! אז געווען אומגענוג די באר'
צוואלע שטייגונג, ווי שטארק די גרויסקייט צו
קעמפן פאר דעם צווייטען און אגאנעסטישען גיטש קיין
הילד-ארבייט און א גרויסען מאסשטאב און גיטש
קיין אויסגענומען באר'ס שוואכקייט שרעק, מוה-
און עס דעם פאר, ווייל עס איז אין דעם באר'
צווייטע איינע א צייט פון עקסאנאישע קרי-
זיס, פון געווענליכע יידישע קעמפער! אז עס דער
פאר, וואס ביי אונז אליין האט נאכ'ן צופילען גע-
מוט קומען אגאנעסטישע פון ענע יידישע כוונה גיטש
אבער דעם פאלק בלייבט, אז פארום פרייהעדיגען
אויסברוץ פון מערדעריכע שווא, פארום מוה-
אויספארשע אגאנעסטישע, האפען מיר זיך גיטש
איבערגעשראקען, כאטש עס איז געווען אויף שווי-
דערליך, און איינע צייטען מיר פאר א בלאט-
צייטונג, וואס אגאנעסטישען הויפען אן צווייט-
געבען.

מיר שרעקען זיך פאר נאנע בלופליש, פאר גיטש
פראקטישע פון זיך צווייטע - און לייענען אפ
דעם אלוועלטליכע יידישע קאנגרעס. מיר האפען
מוה צו רייען מיט דער וועלט אפגען דיבורים,
שטילע דפלאגאטע פאסט זיך בעסער פאר דער
געמאכטע שטייגונג, און וועלכער מיר זענען צווייט-
פאלען.
מיר האפען זיך בשום אופן גיטש געקאנט
אויפיהרען ווערען אגאנעסטישע און אויסגע-
האלטענע באקאנט אויף נאצי-לאגער. אויך דא
האט זיך געפיהלט די איבערגעשראקענע פון די
דייטשע יארהייט, די איבער געשראקענע וועלכע
העמאליזירט אונזער גאנצע צווייט-געפאהר-גע-
וועלטליכעס.

אגאנעסטישעס איז שטענדיג געווען, און אפילו
דאס, וואס ער איז איינע אויף ווילד, וואס ער האט
קיין ברענע גיטש און שלעכט פון די פונסטערע
קעלערס צווייטע דעם בלופליכע, די „פראקטישע-
לעז“, און גיטש קיין גיטש. און צייטען פון קרי-
זיסען און קאמפאטירען איז עס תמיד אויף. עס
ווערען שלעכט, ביטער, די מאסע זענען אומגער-
פרייט, בייז - וואס מיר עממען צווייטע-ווארט-
פון אויף איהם די שולד. און מיר דערפ גיטש
לאנג ווערען. עס איז דא א פערטיגער, אגאנעסטישע
שער צוואלען... מיר האפען זיך שוין צוועהוואנט
צו אט דער ראלע, אז ס'מא אין הארצען האלטען
מיר די פאר אונזער-הייליך, שרייען משה וואל
קומען - משה בן דוד אפ'ס די סאציאלע ווארט-
לויטע... ער זאגט זיך זאל קומען אין אונז אויס-
לייזען פון גלות און די וועלט - פון רשעות.

וואלט דער אגאנעסטישער סם, וואס שפרייט
ווערען אויס זייער ריחוף איבער גאר דער וועלט
גיטש וואס אויף מוהאדיג - שוין דערפאר - אז
ליין, וואס ס'איז גיטש דאס ערשטע מאל, אז
מען דערלאנגט אונז דעם גיטשען בעכער. גי-
טענליך איז דער אגאנעסטישע דערמיט, וואס
מיר שרעקען זיך פאר איהם איינע מעהר ווי פרי-
הער. מיר פאלען צווייטע און פארום, ווי גיטש מיר
דערזענען פונדעסטוועגן זיין מאסען ריחוף. אונזערע
פערזענליכע ווערען צוגעדערט, צוגעשריפט...

אפשר איז עס דער רעזולטאט פון די שוידער-
ליכע קריסטאליזירט און פארגאנען? אבער
בייך, מיר זענען דאך גאר גיטש ווערען אויף צו-
פראכען, אגאנעסטישע „דעם פראקטישע“ זעלבסט-
שון פון אונזער יאגענט.
און אפשר האט טאקע די גבורה, דאס מסירת
נפש גיטש געלאזען אונז צווייטע-ווארטען אין יאוש.
און הייליגער-לאגער זענען מיר דערשטע גע-
ווארען און א ווייטע שטאנד. די דייטשע גנבה איז
געפאלען אגאנעסטישע טייל פון אונזער פאלק.
ווערען מיר אלץ קראנק געווארען און קאנען גיטש
קומען צו זיך.

נאכ'ן אומגליק, וואס ס'האט געטראפען דעם
מורחא-איינפארשען יודענעס, האט זיך אגאנע-
וואפען אגאנעסטישע, אגאנעסטישע פון כוחות און

די געשיכטע פון יודען אין לאנד

ווייזונג און די אומגעקערטע קריסטן און שטע-
רונגען, וואס קענען פונדען אומגעקערטע פאר
געטליכע דעגסט אין דער קירכע:

פון מיין אמטליכען שטאנדפונקט אים, קען
אין נישט גלייכטייג צונויפן די מיטגלידער,
וועלכע ווערן גענוצט אין דעם ענין, יודישע
בעצירק אין לאנד... — און עס איז דער פראבאט
ווערן שטארק געלעבט דערין, אז די הויכע קאמיסע-
פאר איבערלייטע אין גייסטליכע ענינים זאל בעהער-
ליגען איינצוהאלטען די זיך פארגעסערענדיגע,
געגען דעם אלערהעסטען ווילן, יודישע בעציר-
קען אין לאנד, ווייל — די אויסערליכע טאטעס-
דינסטען זענען שוין געשטערבן און דאס קלאסען
פון די יודישע פאבריקען אין דער וואסאנען און
אין גאנצערע לאנד זיך און שוין דערפון איבערזיג-
אין דער קירכע. — און שרייבט דער לאנדער
פראבאטשט צום הויפט-קאנסיסטאר פון דער וואס-
שאווער אריינצוגעבן און בעט איהם אום אר-
איינצוהאלטען ביי דעם קאמיסע פאר איבערלייטע
ענינים.

גלח, אריינצוקומען פארלאזט אים, ווענדעט זיך
דאן דעם 10. אפריל 1858, מיט א בקשה צו דער
קאמיסע פאר איבערלייטע און גייסטליכע ענינים,
אין וועלכער ער טיילט מיט, ווענדעט די מיטגליד-
ער, וועלכע ווערן גענוצט אין דער קירכע, איינ-
קויפנדיג הייזער, טראגן די בערגעניגונגען פון
די אלערהעסטע בעשעפטיגונגען פון 25. אפריל
1820 און 1. יולי 1827, אויסערדעם, זענען דאזיגער
(דער דעם איינפיר פון הייזער דורך יודען) די
געפערליכע גאטעס-דינסטען, וועלכע ווערן גע-
גרייכט אין דער קירכע, אויסגעשטעלט אויף בטול
דיגען אפאלען און חוקים-מאכער, פארט נאך ווען,
צוליב דער ווענדעט פון דער קירכע, פון אויסע-
פארמע, קאמולישע בעפעלקערונג און זייער גא-
טעניסע, מחוץ פון דער קירכע, פון אויסע-
לאזן בעט דעם אריינצוקומען פארלאזט אים, ווענדעט
שפראכענדיגע פארגעניגונגען. (טראגן אלעס האט
גיבורעט זיין הויז ווייטער בעהאלטען אין בעזיץ.
זיין ווען דער האט דאס הויז איינגעלייגט און אויף
דעם ארט אויסגעשטעלט, ביזן היינטיגען טאג, די
כע עקזיסטירען נאך, פון היינטיגען טאג, וועל-
דאזיגער האלט טראגן ביי דער יודישער בעפעל-
צונג דעם היסטארישען באמען יונדעל פאר-
צערט פלאץ. (זעה גענעראל און געקומען קיין לאנד
פנים שטעטעל פליצט.)

צוליב אסאך דעם גענעראלער, מצד דער גייסט-
ליכקייט, האט די רעגירונג-מאכט זיך צוריקגע-
צויגען אויף דעם גאנצער ליניע, די קאמיסע פאר
איבערלייטע ענינים האט פראבאטשט פולשטענדיג
צוריקצוגעבן דעם פרייהערדיגען פראבאטשט און פאר-
צווינגען א פרישען.

דער „גינזבערג-פראצעס" און זיין השפעה אויף דער בעצירק-פערזענלעכע

פון ד"ר פ. פרידמאן

נאך „די אויסשאלטונג פון דעם יודישען בעצירק-
פון דער קאמיונעטע האט אים די בייזע מאכט-
ווייטער, וועלכע ליגען קעגנאויפער דער קירכע,
וואלט זי (די גענעראלע מאכט) בעטראכט פאר
אומבאשטענדיג טאטעס.

האט זיך אנגעהויבן א לאנג-אריינצוגע-
טייט פנים פראצעס איבער די אטען אין ביר-
דאס און די יודישע בעפעלקערונג האט זיך דער-
ווייל געפירט אין די עניגע געשעהענישען בעה-
ווען אין שטאט-דיגען גערוש, איז דער יודישער
בעצירק, איי 1855 פערזענליכע פערזענלעכע גע-
ווארען, האט דער לאנדער פראצעס דעווייל גע-
וואנדערט און אין צייט: די קאמיסע פאר אי-
בערלייטע ענינים האט איהם צוויי מאל צוריקגעשיקט
צו דער גענעראלער-מאכט. אין די יאהרען 1853,
1854, פערלאנגנדיג דערקלערונגען, אויף דער דיר-
טער פראבאטשט, וועלכע איז דורך דער גענע-
רעלער מאכט איבערגעשיקט געווארען צו דער
קאמיסע פאר איבערלייטע ענינים, אין יאהר 1857,
איז געבליבען אהן ווייטער און דאס דעם פאר, ווייל
אין דער צווייטע צייט האט דער יודישער קאמיסע-
קאמיסע שווער-קאמיסע אין דער רעליגיעזע פון
פראצעס.

דער ענין קאמולישע קיר, וועלכע איז אין
1852 דורכין לאנדער מאגיסטראט אויף באשאפט
לייזט געווארען, איז איהם, די דאזיק דער רעקלא-
מאצט פון לאנדער פראבאטשט, געווארען איינער
פון די „לעבעדיגסטע" פונקטען אין די בער-
טונגען.

אין יאהר 1858, האט דער יודישער סוחר
יונה גינזבערג, צוזאמען מיט זיין פרוי צביה (צביה)
גינזבערג איז געווען אנאייניקעל פון די בעשאפטע
יודישע אריינצוקומען און פילאנטראפיען טע-
מערל שמועלע-ווייטער-וואנדער-אנאייניקעל פון
די בערגאס (אפגעקויפט דאס הויז פון ראג בוש-
זייער און פלאץ קאמיונעטע און האט דאס הויז
געשטימט אלס וואוינארט פאר זיך און זיין פאר-
מיליג. צוליב דעם האט דער לאנדער פראבאטשט,
גלח הענריק פלאטער אנגעהויבן, דעם נאך ביז
היינטיגען טאג אין דער „טראדיציע" פון לאנדער
ווענדעט, בעשאפטען פראצעס, ווענדעט גינזבערגס
הויז. ביי דער געלעגנהייט, האט פלאטער, שוין
אין איינזען, בכלל פראצעסטייט געגען דעם בע-
זענען זיך פון יודען, בשכונה פון דער קיר, אר-

פערזענלעכע דעם יודישען בעצירק, איז נאך איבער-
געבליבען די לעונג פון פראבלעם, וואו און אין
וועלכער געגענט איהם צו פערזענלעכע?

איינער פון די פראצעסען, וועלכע איז נאך
אין 1851 אריינגעשטעלט געווארען פון געוויסע
קרייזען (מאיר גראמאן, אין זיין אייגענעם און
אין נאמען פון עטליכע בירגער פון דער וואלדא-
סקאגאס) איז געווען זעהר א בעשעידענער און
האט אנטהאלטען, און די וואלדאסקא דאל פער-
גאטערע ווענדען, ביזן צום „פאנאטעל-פערל" און
א דאזיק דער דאזיק געווען און דעם אויסגלייך
פון דער צווייטער גאס און אהער עפענונג, ביז
צום אלטען טיך, (אדער זשורדליקס, וואלט זיך
דער יודישער בעצירק בערלייטענדיג פערזענ-
לעכע.

אויף א סך ווייטער איז געגאנגען דער פרא-
צעס פון מאגיסטראט, וועלכע האט פארגעשלא-
גען אריינצונעמען אין יודישע בעצירק, דעם גאנ-
צען געבליבענעם טייל פון דער אלטשטאט, אוי-
סערדעם, צו פערלעגערען די וואלדאסקא-גאס,
ביזן צו אהער פערזענלעכע מיט דער פילאנצאנא, אין
דעם פראצעס איז געווען א געוויסער „סעקס", וועל-
כען דער מאגיסטראט האט אפער, אין תחילה זעהר
לייכט טראקטירט:

אמא, אז אין דעם פראצעסטייטען שטאט-
טייל, אין דערמיט פון א געוויסן גראדען פלאץ, צווי-
שען דעם „פרייטקאדער" און געוויסע גאס, עק
ווייטער די היינטיגע, פאראפאלע, קאמולישע
קירכע, אפער, געווענדיג און פערזענלעכע, אז די
דאזיקע קירכע איז א הייליגער, און קען צוליב
איהר אלטקייט, לאנג נישט שטעהן, אויסערדעם,
איז זי צו קליין און רופט ארויס די נויטיגקייט
אויסצושטעלען א גרויסע און שטארקע מיטעל-
פונקט, רעכענט דעם מאגיסטראט, אז דאס צייט
ווייליגע פערזענלעכע פון דער קירכע אויף אהער
היינטיגען ארט, קען נישט זיין קיין שטער אין
דעם דריטער פון דער פראצעסטייטער בעצירק-
רעגולאציע.

די גענעראלע מאכט, פארשטעלענדיג דעם
מאגיסטראט-פראצעס דער קאמיסע פאר איינ-
לייכע ענינים, האט אים דאס לעצטע פראצעס אויס-
געדריקט אריינצונעמען מיט, און אלעמיינ האט
זי מסכים געווען צום פראצעס פון מאגיסטראט,

עס וואלט נאך געווען זיך אפצושטעלען דער-
דאך, צי עס האט פון מאגיסטראט-מטגלידער
זיך באהאן אויף באאיינע פערקאט אויף דעם ענין,
זי ער איז אנגעגעבן געווארען אין די טעג
פון מעמאראל, צי האט זיך באהאן געהאלטען
פאר אומגרייסע ענינים, האט, וואס יודען שט-
פון זיך און מארק אריין, אויף דעם פערזענלעכע
גאס, אין די געגענטען פון די האנדעלס-קרייזער,
אז זי בעהייערן זיך אים לאפאלען אין האנדעלס-
פונקטען, וועלכע זענען דער פונדאמענט פון זייער
עקזיסטענץ? צי איז זייער אויפגעבאמטשט, למשל
דערדאך, וואס די יודען „לאנגע זיך אריין אין חש-
בונא, צי דער אריינגעלעגטע קאמיסאל אין ביר-
אויסערדעם-מאגיסטראט וואס זיך זיך געהערט פראצעס-
טראקט, געווען אריינצונעמען? צי האט דער
מאגיסטראט-מטגלידער, באהאן נישט געקענט פער-
שטעהן דעם אונטערשיד, צווישען דעם בעל-
מלאכה, וועלכע בויט זיך א הייז, און אויפן
עק פון דעם שטאט און צו וועלכען ער האט נאך
אגב, א נישט-היינטיגע שטיקעל אפער-ערד, וועל-
כעס ער קען באקאפטייטען און, צווישען דעם יודע,
וועלכער האט אויף די פערזענלעכע בכלל נישט,
וואס צו האנדלען און נאך וואס דאס א געווענלע-
כע געפענט?

וואסערער אפער, עס האט נישט געוואלט זיין
דער אונטערשייד פון די שטעלונגען פון די שטאט
טאטעס, אריינצונעמען נישט געוויסען די אפער-
האט פון געווענדיג אריינצונעמען, דער געווענ-
גאטער, וואס אים, איז זיך א הייז, און צו
פערשטעהן די ווייטער-אפער-אריינצונעמען גע-
ברייכען און, אריינצונעמען דעם מעמאראל פון
מאגיסטראט, זאגט ער ארויס זיין מיינונג, אז
האט ער זענען נאך פערזענלעכע עניגע לעהרע
פאנצער אים אונטערשטען טייל פון יודישען בע-
צירק אויף צו בעהאלטען, זענען זיך צוליב דעם,
וואס זי געפונען זיך אויף אפגעלעגטע ערדער-
נישט ענטשפערענדיג פאר צווייטע-לייכע האנדעלס-
אונטערזאט און ממילא אויף נישט „אויסצושטע-
לען אויף זיך בעקוועמען און געווענע וואוינ-
גען, אסאך קומט דער געווענדיגער צו דער מס-
קא, אז מען דארף דעם יודישען בעצירק פאר-
געטענען, כאטש שוין בלויז דערפאר, „כדי צו
געגען אסאך אויסמירדער, די פערזענלעכע-לייכקייט
פאר נישט אונטערזאטען די געהערדיג מיטלען
צו פערזענלעכע דעם יודישען רעווער, ווען בעה
אריינצונעמען וואלט דאס די שטערליכקייט גע-
סער געווען, ווי „גרינג אדערש".

נאכדעם, ווי אלע מאגיסטראטען פאקטאדער
האט זיך שוין געהאט פאקטאדער בעזונדען צום ענין
(ווערט אריינגעגעבן דורך דער יודישער
געווענלעכע פאר לאנדקענטשטאט אין לאנד,

די מפרדה פון האמאריני...

אין דער שטוב; דעם קרענען, די שפיגעל-שאנק
דעם טיש מיט די שטיינער, די זיכער-שאנק, די
מלושים, סביסעל פלאטין, סקובען מעפעל, --
אלץ האט ער פערשייבען און די אונטערשטע שוה-
איז געווען 92 זלאטעס.

האט דאך די פרוי געזעהן אז זי וועט מיט
איהם גאנצערע מאכען אז ער איז איינע און דער
שטוב, אונטערזאטען האט זי מיט איהם געווענען
דערפון נישט ווי מיט א מאן, נאך ווי מיט א קאמאר
ניק האט זי מיט איהם געווענען דערפון מיט חת-
בנים.

— פאנע קאמיסאטש, אהן וועל איהר בער-
טען א טובה.
וואס איז איהר בקשה? — האט ער ער-
פירטעט.

— אהן וויל... אהן וויל... אהן וויל איהר בעשען,
אז איהר זאלט מיר די סומע מאכען, נאך דאזיקע
רעכט... — האט זי זיך ביי איהם מיט טרענהען
אין די אויגען געפענען.

— נעם מאגען! „צאלן סימע" — האט ער
שטיי געענטפערט.

האט זי ווייטער געבעטען:

— פאנע קאמיסאטש, אהן האט דאך נישט
מער, אהן וועל מיר איינציגווייז אויסגעהאלען...
סאיז דאך וויינט און קרייזט... „וועט פאן פאר-
לאזען"!

דער צעהלט און איבערדער צעהלט

פון י. אבערשאנע

האט ער איהר „וויאזוינע" די גאנצע מעשה, און
הייל ווי ער האט נישט געזעהלט צום טערמין א וועק
סעלע איז דא אויף איהם א וואקס, און ער מוז
זיך אליין מאכען א זייענשע.

האט ער געזאגט פון איין זאך צו דער צוויי-
טער, ער האט אלץ בעשריבען אין געשאפט.

— קרענען דוועשענשט זלאטין.
— נאך, איז די פרוי אויסגעשפרינגען א
דענער-ווייטער, דעם נישט קרענען שטאט דא אס
צעהן זלאטעס? דא האט דאך אליין פאר איהם
ערשט מיט פיר וואכען צוריק בעזעהלט דריי הונ-
דערט זלאטעס?

— אויסענדאט! — איז געווען דער ענט-
פער.

זיך אליין געמאכט א זייענשע, ווערט, ווי אזוי
דער בחור האט זיך אליין געמאכט א זייענשע:
מיט עטליכע טעג צוריק איז דאס געווען, קומט
ער אריין צו זיך אין דער וואוינזאג, לעבט וואקס
די טעקע אויפן טיש, האט ער צו זיך ווייטעל:

— „דו שוין דאך, פאנא!
— דאס צו איהם די פרוי!
— „סאשק, מאנשע מאנשע פערזענלעכע זלאטין?"
— ענטפערט ער נישט קיין ווארט, וועט ניש-
טערס צווייטע א פאק פאפערען, קוקט דאך איהם אין
דער שטוב, בעשאפט די שאנק, די גארדע-אפער,
בעשאפט דעם טיש מיט די געפענטע שטיינער.
— „צא מי שוואק, סאשק?" — פרענט זי
פיר.

ער ענטפערט נישט, און צום סוף גיט ער זי א
פאקען:

— „צאק שוין פאנא באוואר?"
קוקט זי איהם און ווי ער וואלט חלילה פון דעם
אפאק.

— „צא זאשק?" — צא זא פאפערען?
— „אויסענדאט!" — איז געווען דער ענט-
פער.

קאט דאך ווייטענע...
ווי אהר ווייטען זיך אין נישט קיין בקמה!
אין בין מיר אין קרענען נישט בוקס, אפילו איז
מירע ערגסטע שוואים. וואס דאזיק איהר מעהר?
אפילו אין מיר שטוב וויל איהר מיר נישט בוקס
זיין. מירן סובאלקאטאר האט איהר נאך קיין און
מאל נישט דערשטאנען, אפילו מיר שווער לאז
אין אויף צוהר, דאס איז דערפאר, ווייל אהן בין
א יוד, און א יוד איז נישט קיין גאט, אז א גאט
ווערט אין כעס, ערקלערט ער מלחמה, שיסט ער
מיט הארמאטען, מיט קולעגא-פערס, ווארפט ער
באמבעס; א יוד צו ער וועט אין כעס, שלאגט ער-
כריף, קלאט — „ווישענע, אדער שיסט אים
מיט א געלעסטער..."

האט ער זיך שטארק איבערגענומען פון דער
פלוים טיעהרען, איז ער געווארען אביסעל ווייכער,
און האט מסכים געווען צו בעהמען א העלפט. און
דערפון האט ער דער פרוי אנגעוואנט א פסק מיט
א שטעקען:

— אויב איהר וועט נישט צוהאלטען פונקטליך
די ראטעס וועט ער מאכען א ליזשאנע.

די פרוי האט איהם אויסגעצייילט דאס געלד,
זי האט ליכטער אפגעטעמט, האט ער גענומען די
טעקע, צוריק אריינגעלעגט די פאפערען און דא וואר-
זענען!

איהר הערט, רבוח, אהן האט נישט אין קרענעם
קיין בקמה. אין מיין געטענען שוואג בין איהן מיר
נישט בוקס, נאך אין דעם שטייפן גאט, וואס וויינט
מיר אפא דעם שלאגער: „קאט דאך ווייטענע!"
האט איהן יא געהאט א בקמה.

אי, האט איהן אין איהם געהאט א בקמה!

פון קרענען איז ער צוגעלאנגען צו דער שפי-
געל-שאנק. בעשאפט זי פון אלע זייטען און צום
סוף האט ער אונטען דער נאז:

— „דאנאשטשע זלאטין!"
האט די פרוי גענומען זייער:

— „סאשק, ביזט פון זייער אפאק? האט דאך
מיר דיינע אייגענע הענד פאר איהר בעזעהלט פיהר
הונדערט זלאטעס?

— „אויסענדאט!" — האט ער געענטפערט.

פון דער שפיגעל-שאנק האט ער דאן צוויי-
גענומען דער פרוי קארקאליענעם פאלשען, האט
איהם בעטראכט אין בעשאפט פון אלע זייטען, און
אז ער האט איהם שוין געהאט גוט בליק געווען
האט ער פערשריבען:

— „אשענאשטשע זלאטין!"
דא האט זיך די פרוי שוין מעהר נישט גע-
קענט איינהאלטען און געווענען מאכען געוואלדען:
— „סאשק, סאיז דאך ווייטען? ס'האט דאך
שווייטען, וואס וויל אהן אשטא? כ'האט דאך נישט
קיין אנדער ווייטער-מלבוש?

— „אויסענדאט!" — האט ער געענטפערט.

— „אויז, איז ער געגאנגען פון איין זאך צו דער
אנדערער, האט פערשריבען אלץ וואס איז געווען

אין די פרוי נאך מעהר געווארען צונושט, אין
פלאג האט זי געמיינט אז דאס מאכט איהר סאשקע
עפעס א ווייז, נאך אז זי האט געזעהן, אז ער
עפענט די שענק און קוקט איבער די מלבושים און
געהאט זיך שרייבען האט זי זיך דערשראקען און
איהם געפרעגט:

— „סאשק, צא מי ראביש?"
— „אויסענדאט!" — האט ער קאלט געענט-
פערט.

אין די פרוי שוין ארויס פון די כלים און גע-
נומען שרייבען מיט כעס:

— „וואו! וואו! וואו!"
האט ער ווידער געענטפערט אין ווארט:

— „אויסענדאט!"
אז די פרוי האט זיך שוין גוט אנגעקעסט,

וואס טוט דער בעל-דבר? גארנישט! ס'הייסט
גארנישט? ער האט יא געטון: ער האט געטון
וואס אלע טוען אז מ'זעהט נישט, ער האט דעם
„פערזענלעכע" געמאכט א זייענשע, און הייל ווי די
וואוינזאג געפונען זיך אין זיין רעווער, האט ער אויף

ביים שיין פון פאפירענעם לאמטערן...

(א יאפאנישע דערצעלונג)

פון לעפראדיא גערן

ווען יונג און פריש ווי אין דעם טאג וואס זי א געקומען אין דארף.
און איינמאל אין אונזערע ווען די קינדער זענען
אונזערע שלאפען אין א יוקי געזעסען ביים שיין פון
פאפירענעם לאמטערן און האט געניסן. דערביי איז
געווען מינאקשי.
ער האט געזאגט:
ווען דו וועסט אזוי און דער שיין פון פאפירע-
נעם לאמטערן פאלט אויף דיין פנים שטייט אויף
אין מיין זכרון אן אלטע געשעכעניש וואס האט מיר
געטראפן, ווען איך בין געווען אכצען יאָר
אלט דאן האט איך געזעהן א פראגראם שיינע
אזא ווייטע, אזא פארשט ווי דו, א, זי איז געווען
עהנליך אויף דיר ווי צוויי טראפן וואסער.
א יוקי האט געזאגט אונזערע פאפירענעם לאמטערן
די האט געפרעגט.
— דערצייל וועגן איהר, וואו האטסטו זי גע-
זעהן?
און מינאקשי האט דערציילט וועגן דער
שרעקליכער ווינטער נאכט און וועגן דער ווייטער
פראג, וואס האט זיך מיט א שמיכל און א גע-
פליסטער אריבערגעפליגן איבער איהר, וועגן
דעם שטומען טויט פון זיין פריינט מאסאקא און דער
האט געזעענען:
— דאס איז געווען דאס איינציגע מאל, ווען
איך האב געזעהן אזא שיינע פראג ווי דו. דאס
איז נישט געווען קיין מענטשליכער וועגן און און
האב מאר איהר מורא געהאט, זעהר מורא געהאט.
זי איז אבער געווען אזא ווייטע... און ביז היינט
פערשטיי איך נאך נישט צי איז עס געווען א
מענטש פון בלוט און פלייש אדער א שניי-הא-
לע.
און פלוצלונג האט א יוקי א שליידער געטון
איהר געניי, איז אונזערע פאפירענעם לאמטערן
צו מינאקשי האט זי איהר אריינגעשרינגען אין
פנים:
— דאס בין איך געווען! איהר! איהר! דאס איז
געווען יוקי! יוקי! איז עס געווען! איהר! האט דו
דאס געזעהן, צו איהר וועל דו דאס טוען, אזוי דו
וועסט ווען נישט איז אריינגעפליגן און ווארט
וועגן דער באסט. ווען נישט די שלאפענדיגע קינד-
ער, וואלט איהר דיר אפגעווישט פון דער ערד
איז דער געזען, איזט אבער זעה דאך דו וועגן
זי... אזוי ווי וועלען זיך ווען נישט איז געקלא-
גען אויף דיר, וועט דו טעפען דאס, וואס דו
פערדיסט!
איהר שטייט איז געווארען אלץ שטילער און
שטילער, ווי דער געווישט פון ווינט. פלוצלונג האט
זי זיך פערוואנדעלט אין א לויטענדיגע, ווייטער גע-
פיל, וואס האט זיך אונטערהאלטן אין דער הויך און
איז פערשוואונדען.
און... מער האט ער איהר קיינמאל נישט
געזעהן.
איהר שטייט איז געווארען אלץ שטילער און
שטילער, ווי דער געווישט פון ווינט. פלוצלונג האט
זי זיך פערוואנדעלט אין א לויטענדיגע, ווייטער גע-
פיל, וואס האט זיך אונטערהאלטן אין דער הויך און
איז פערשוואונדען.
און... מער האט ער איהר קיינמאל נישט
געזעהן.

זי איז געווען יונג, שלאנק, שיין און ווען זי
האט געזעהן פערט אויף זיין בערגסונג, האט
איהר אויסגעקוקט, אז איהר קול קלינגט ווי דער
געטויטער פון א זינג-שיינעלע... ער האט איהר
אנגעזאגט און זי האט גענומען פלאפלען. דאס
מיינעל האט געזאגט, אז מען רופט זי א יוקי
(שניי), נישט לאנג האט זי פערלירען איהרע פל-
טערן און איזט גייט זי צו איהרע ארימע קרן-
ביים וואס וועלען איהר העלפען געפלינגען אפארט
פאר א דינסט.
מינאקשי איז געווען בעזויבערט פון דער וואונ-
דערפארער מיינעל און וואס מער ער האט גע-
קוקט אויף איהר אלץ שעהנער האט זי איהר
אויסגעקוקט, ער האט איהר געפרעגט צי האט זי
נישט צומאל א חתן, זי האט לאכענדיג געענטפערט
אז זי איז נאך פריי. דאס האט זי איהר געפרעגט
צי ער האט א פרוי? ער האט איהר געענטפערט,
אז דערווייטער צו ער זאגט פאר זיין מוטער.
א וויילע האבן זיי געווינגען.
עס איז אבער פאראן א יאפאניש גלייכערעלע:
„ביי א פערשטימטען פערלאנג קאנען די אויגען זי-
גען צווייטע וויילע די ליפען.“
און ווען זי זענען צוגעקומען צום דארף זע-
נען זיי שוין געווען גוטע פריינט און מינאקשי
האט איהר געבעטען אריינקומען צו איהר אין הויז
זיך אפצוהאלטן. זי האט זיך אפגעלעבט געקווענקעלט
און איז אריין. די מוטער האט איהר בערגיט און
האט צוגענייט א הייסען אווענדברויט.
א יוקי האט זיך געהאלטען אזוי רייצענדיג, אז
זי איז הייב געפאלען געווארען מינאקשיס מוטער
און זי האט איהר איינגעשמועסט אפצוהאלטן איהר
ווייטערדיגער נסיעה.
גענדיגט האט זיך עס דערמיט וואס א יוקי
האט קיינמאל איהר נסיעה נישט פארשטענען און
איז געבליבען אין הויז.
א יוקי איז געווען זעהר א גוטע פראג און ווען
מינאקשיס מוטער איז אין פינף יאָר ארום גע-
שטארבען, האט זי איהר געבענטשט און געבעטען
היטען דעם וועג.
א יוקי האט געווארען מינאקשי צעהן קינדער,
ינגער און מידלעך, אלע זענען געווען שיינע,
שלאנקע מיט ליכטיגע פליינגעלעך.
אלע איינוואוינער פון דארף האבן געהאלטען
א יוקי פאר א וואונדערבארע וועג, און באמת
מיט איהר נאטור האט זי זיך איינגעזען אונטער-
שיידען פון אלעמען. געווענהליך ווערען די דארף-
איינוואוינערקעס גיך אלט, א יוקי אבער האט גע-
שאנקען איהר מען צעהן קינדער און האט אויסגע-

עמליכע געט'ס האט זי געקוקט אויף איהר און
לסוף האט זי זיך צעשמייכלט און געזאגט:
— איך האב געוואלט ביי דיר אפנעמען דיין
רעכענען, ווי איך האב עס אפגענומען ביי דיין
פריינט... איך האב אבער דעמאלט אויף דיר, ווייל
דו ביסט אזוי יונג, אזוי שיין, מינאקשי...
איך וועל דיר איצט קיין שלעכטע נישט טון,
וועסטו אבער דעם סוף ווען נישט איז וועמען נישט
דעקען, מעג עס זיין אפילו דיין אייגענע מוטער,
וועל איך שוין וויסען וועגן דעם און דאן וועסטו
דיין לעבען מוזען איבערענטפערן אין מינע
הענט... געדענק עס!
דער ווינט האט א וויי געטון, דער שטורעם
האט א קרעכץ געטון און דאס מידעל איז פער-
שוואונדען...
ווי זאגט אונזער אפאלט גלייכערעלע: צעבא-
לעוועטע קינדער דארף מען צווינגען צו רעדען...
מינאקשי האט נאך געווען זיין מידקייט. ער
איז אויפגעשטוינגען און גענומען וועגן די פרוי...
זי איז פערשוואונדען.
דער שניי האט געבושטוועט, די טיר איז געווען
ברייט צעשטעלט און אין הייזעל איז געווען אזוי
אומהיימלעך...
ער האט געפרובט אויפגעקוקן מאסאקא... מאסא-
קא האט נישט געענטפערט... ער האט זיך דער-
שאנקען און האט אנגעטאפט אין דער פינסטער
זיין פנים...
ער איז געווען טויט...
א פארבייגער, וואס האט אויף מארגען אין
הייזעל אריינגעקוקט, האט מאסאקא א טויטען און
מינאקשי א געזעהען געזעהן.
מינאקשי איז געקומען צו זיך, ער איז לאנג
קראנק געווען... ער האט אבער קיינעם נישט דער-
ציילט וועגן דער ווייטער פראג וואס האט גע-
טראגען טויט אין דער שנייאנער נאכט...
מענטש ער ווידער טאג-אין, טאג-אויס אין וואלד
גיין און זיך אין אונזער צוריקהערען מיט א בי-
טל האלץ אויס'ן אקסעל.
איז אונזער א יאָר.
אין איין מאל האט ער אויף זיין וועג אנגע-
יאָגט א יונג מיידעל.

א מעשה וועגן דעם ווי פריינט זענען פער-
הערעט...
א דערציילעניש נאך דעם ווי פלעמלעך פיה-
רען און פערפיהרען...
אין דער פראווינג מוואקשי, אין א דערפאל א
קליינעם האבן צוויי האלדעקער געוואוינט: מא-
סאקא און מינאקשי איז מאסאקא א זון געווען און
מונאקשי א טאכטער. יאָר-אין יאָר-אויס פלעגן זיי
יעדען טאג, יאָר-אין יאָר-אויס פלעגן זיי
אין דערבייגאנגען ווארד האלץ האקען און אין וועג
צום וואלד, איז זי תמיד א בריק געשטאנען, א
בריק איבער א טייך א שטראמען, און דער
בריק פלעגט זיך אויס'ן טייך רוקען נישט איי-
האלטען און פלעגט קרעכענדיג אונטערהאלטען,
צורונטערצורוק...
פלעגט מען דאן מיט שילדעך איבערן טייך
אריבערפיהרען...
זענען איינמאל די האלדעקער אהיימגעקומען
און דעם בריק נישט געפונען...
און קיין שפעט נישט געפונען...
האבען זיי לאנג געבאלדעזשעט, געוואלט, ביז זיי
האבען זיך צו א הייזעל דערשלאגען און דארט
אנטשלאפען געווארען.
דער ווינט און שטורעם האט זי אבער שלאפען
נישט געלאזען. דאס איז געווען א שרעקליכער א-
ראגאן, וואס האט געוואונען און געבראכען דאס
הייזעל...
זי האבען זיך איינגעדעקט מיט זייערע מאנט-
לען און זענען אנטשלאפען געווארען.
פלוצלונג האט זיך מינאקשי אויפגעכאפט... ער
האט דערשפירט שניי אויס'ן פנים, עס האט אויס-
געקוקט ווי עמיצער וואלט מיט מוח די פיר אוי-
געריסען...
ביים בלייבען יוק-אקארי (שניי-שיין) האט ער א
פראג דערזעהן.
א פראג איינגעזען אין ווייטען...
זי האט זיך איבערגעפליגן איבער מאסאקא און
האט א הויך געטון אויף איהר...
אין איהר אטעם איז געווען ווי א ווייטער
רויכעל...
אינס זעלבנעם איינגעבליק האט זי זיך אויף
אריבערגעפליגן איבער מינאקשי. ער האט גע-
וואלט שרייען און נישט געקאנט...
די ווייטע פראג האט זיך צוגעפליגן צו איהר
פלאץ גיידענער און גיידענער, ביז איהר פנים
האט זיך כמעט אנגעהערט אן וויינעם.
און ער האט דערזעהן, אז זי איז הערליך, גוט
איהרע אויגען האבען איהר געשעקען...

חידושי הר"ם וויר אריינגעהען צום לעמבערגער רב

פון מנשה אונגער

ר' מרדכי האט גראד געהאלטען אין מיטען
שרייען א תשובה וועגן תקנת העגלה. ער האט
אויפגעהויבען דעם קאז און נישט בעסטענדיג דעם
חידוש הר"ם זיך זענען, האט ער איהר גאנגע-
בען שלום און געפרעגט, וואס ער וויל.
— איהר וויל גאנצען שלום איהר פאטער, דעם
לעמבערגער רב, — האט דער חידוש הר"ם גע-
ענטפערט — און מיט איהר שמועסען אין לער-
נען.
— פון וואס זענט איהר? — האט כ' מרדכי
זאג געפרעגט.
— פון ווארשא.
— זענט איהר און געקומען פון אזוי ווייט,
כדי מיט מיין טאטען צו שמועסען אין לערנען,
מוזט איהר דאך זיכער זיין א גרויסער לערנער,
הא?
דער חידוש הר"ם האט דערזעהן גארנישט
געענטפערט.
דערנאך האט ר' מרדכי-זאב צו איהר גע-
זאגט:
— איהר בין אויף א שטיקעל „יודעספיר“ און
אפער וואלט איהר מיט מיר געוואלט אפטייעל
שמועסען אין לערנען, מיר עפעס באהאנדען?
דער חידוש הר"ם האט געזאגט איהר געפרעגט א
שווערע קשיו, טאקע אין דער סוגיא, וואס ר' מרדכי-
זאב האט געלערענט, און פאלד האט ר' מרדכי-
זאב דערזעהן, אז ער האט דאך צו טון נישט
מיט סתם א ווארשאווער יוד, ער האט זיך גע-
הייסען זאגן א „פשוט“ און דער חידוש הר"ם
האט דווקא איהר געזאגט גאר א שוואך פשוט,
ר' מרדכי-זאב האט עס געוואלט אפזעהן, אבער
דער חידוש הר"ם האט זיך כסדר געהייסען זאגן פשוט
מרדכי-זאב האט זיך כסדר געהייסען זאגן פשוט
לען און זי געפרעגט אפגעווען. דערזעהן האט
איהר דער חידוש הר"ם געזאגט פירן הלכה,
צו ווען ער האט געלערענט אין קאזשעניץ אין
דער ישיבה, איז דאס געווען א יוד א גרויסער
למדן, גאר זיך האט קיינמאל אלץ נישט געזאגט
קיין פשוט! ער האט קיינמאל אלץ נישט געזאגט
געווען, גאר תמיד, ווען איינמאל האט איהר גע-
זאגט (ווייטער זעה 15טע זייט)

ישיבה, וועלכע זענען געקומען מיט דעם רב שמו-
עסען אין לערנען.
דער חידוש הר"ם האט געזעהן, אז קיינער
קוקט זיך אויף איהר נישט אום און עס וועט
זיך איהר נישט איינגעפן צו געקענען זיך מיט'ן
לעמבערגער רב, אזוי ער וועט נישט אריינגעהן
צום ווען ר' מרדכי-זאב, ווי דער משמש האט איהר
געזאגט, האט ער א פרגעגאנגען.
— וואו וואוינט דער ווען?
— וואס פערדעקט איהר מיר דעם קאז?
— האט זיך דער משמש געפרייגט — גו, האט
זיך א מענטש אויף מיר אנגעזעהן! איהר האט דאך
שוין זיך געזאגט, אז אויב ער וועט וועלן זעהן ר'
מרדכי-זאב, זינט-דעם אזוי גוט און געהט א
רייכער אויף דער צווייטער זייט, גאט, ביי דער-
לאזע (א וועג פון פרגעטער), דאךט אונזערע.
דער חידוש הר"ם האט מיט א שטייכלע
אנגעקוקט דעם בעל-האזהרה צו ענטפערן מיט'ן
פרייען גאליצאנער פלוצנעם קאפגעלש און ער
האט ביי זיך מסתמא געטראכט: „אוי, וואלט מען
אזא נפש געזאגט אריינגאנגען צו אונז און דעם
קאפער קלויז, וואו מען וואלט איהר געמאכט
א „משכנתא“ און איהר אפטייעל אריינגעקלאפט דעם
„לץ“ מיט דעם „מקל“.
דער חידוש הר"ם איז פאלד אונזען צו ר'
מרדכי-זאב, אבער מיהאט איהר אויך דאס נישט
אזוי שטעל איינגעלאזען. ער האט געמוזט שטע-
הען און ווארטען אין סאקע-צייטער, ביז אלע
יינגעלייטען פון דער פראווינג זענען שוין ארוי-
סגעקומען, און ערשט דערנאך איז ער צו ר' מרדכי-
זאב אין שטוב אריינגעקומען.

קיין לעמבערג און איז א יינגעלעכע צום לעמבער-
גער רב, האט מען איהר נישט אריינגעלאזט צו
ר' יעקב אפערשטיין.
— וואס ווילט איהר, יינגעלעכע? — האט
ביי איהר דער משמש געפרעגט.
— איך וויל דעם רב געבען שלום — האט
דער חידוש הר"ם געענטפערט.
— האט איהר אפשר א דין-תורה?
— גיין!
— גאר וואס דען ווילט איהר?
— איך וויל מיט'ן רב שמועסען אין לערנען.
— גאט אזוי קאן מען נישט אריין צום רב —
האט דער משמש געענטפערט שוין אפטייעל שוין-
פער און האט אנגעקוקט ביזו דעם „חידוש הר"ם“,
וועלכער איז געווען אגאנצען אין א פוילישער
קאפאצ, וואס איז גארנישט געהאלין צו א גא-
ליצאנער יופעצע.
אויב איהר זענט א בראדער און איהר
ווילט שמועסען מיט'ן רב אין לערנען, „מוזט איהר
פרייער אריינגעהן צו זיין ווען, ר' מרדכי-זאב,
ער זאל מיט איהר שמועסען אין לערנען, אפשר
וועט ער איהר איינער קשיו קאנען פערענטפער-
רען — האט דער משמש מיט אפזעהנדישען שטיי-
כל צוגעגעבען.
— איך וואלט אבער געוואלט זעהן דעם רב
אלליין — האט דער חידוש הר"ם געענטפערט —
אין קום פון פוילען, פון ווארשא, און וויל שלום
געבען דעם רב אלליין.
— עס וועט איהר גארנישט העלפען — האט
דער משמש געענטפערט און האט צום רב אריי-
געפיהרט א פאר יינגעלייט פון דער לעמבערגער

קיין לעמבערג און איז דער חידוש הר"ם גע-
פאדען מיט א געווענדיג שחק, ווייל נאך דעם ווי
דער ר' בונם האט איהר אפאל געהאט געזאגט,
צו דער לעמבערגער רב, ר' יעקב אפערשטיין,
דער מחבר פון „שפלות יעקב“, איז א גרויסער
מאן און מען דארף פאדען איהר מאכען פאר א
חסיד. אבער דער לעמבערגער רב איז געווען א
גרויסער מחנאד, פארט נאך ווען ער האט גע-
הערט, אז אנדערע רבי'ס אלליין האלטען נישט
פון דער פשיטעל שטייט און רעדען אויף קאפא
האט ער דאך אלס מחנאד, זיכער געהאט א
שעה הכושר צו רעדען אויף די תלמידים פון
פשיטעל.
און כאטש דער חידוש הר"ם איז בטבע
געווען א גרויסער שפל ביי זיך, דאך האט ער
איצט געמוזט אריינזעהן זיין כוח אין לערנען,
ווייל אזוי האט איהר אפאל געהייסען דער
קאפאצער רבי, וועלכער האט איהר געזאגט, אז
דער לעמבערגער גאון איז א גרויסער מחנאד און
האט א תוצא אויף פשיטעל און זיינע תלמידים.
מען וואלט דערפאר געזאגט צו איהר אריבער-
גען און איהר אויפזעהן, וואס דאס חסידות
ווייל און וואס דער פשיטעל דיר און.
און דער חידוש הר"ם האט זיך דאס מאל
אגער שטארק אונטערגעגאנגען. ער האט גע-
הייסעט, ווער דער לעמבערגער גאון איז, און ווי
שווער עס וועט איהר זיין אויפצוהווען די גרויס-
קייט פון פשיטעל דיר.
און א מנהג איז געווען ביים לעמבערגער
גאון, לאז קיין שום פערזענלעכע מענטש האט צו איהר
נישט געקאנט אריינקומען, ביז דער פערזענלעכע האט
אין פרייער נישט געזעהן מיט זיין ווען ר'
מרדכי-זאב, וועלכער איז אויף געווען א גרויסער
גאון, ר' מרדכי-זאב האט יעדע פערזענלעכע מענטש
פערזענלעך אין לערנען און געזעהן, צי עס לוינט
דיר, ער האט אריינגעהן צו זיין פאטער, צי ער איז
נאכע א תלמיד-חכם.
מען האט אזוי צו זאגן, געמוזט דערמאנען
עפיקאמאנען, איהרע מען האט געקאנט אריינקו-
מען צום לעמבערגער גאון.
און ווען דער חידוש הר"ם איז געקומען

לְעֵלְמָה פִּתְחָה אֶת־

[illegible]

ד, שר-ס-מ-מ

דער אַ מוזיקאנט און אַ מאַטעמאטיקער.
זינש פֿון פֿינדער פֿון אַרבעטן.
זינש פֿון פֿינדער, זינש פֿון שוועסטער,
פֿיל אַרבעטן.

מאטצק יונה רער פאטצט

[illegible]

וועגער וועגער פארען

[illegible]

1

[illegible]

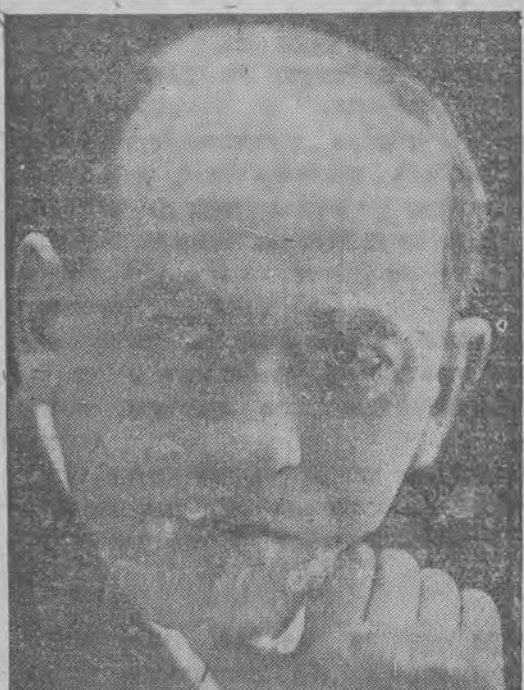
100

[illegible]

וועגער וועגער פארען

[illegible]

נאר 6 פארשטעלונגען?

"פידהארמאניע"

פון וועלט-בעריהמטען פאלקס-ארגיט, וועלכער קומט איצט פון זיין וועלט-טורנע

א. ס. אמבערג

דער אנטאמבול בעשטעהט לויט א. ב.:

אור־פער, אבראמאון אברהם
ביאלקאוויטש חנה, ביאלקא-
וויטש ישראל, פראט אברהם,
גאווא = וויי, וויינבערג יעקב,
מאנדעלפליט יעקב, פאלאנ-
סקי חיים, ראזענצווייג חנה.

**הייבט פרייטאג, 9.15 אונט
מארגז שבת, 12 פריה**

מארגן לשבת, 4 באב.
מיו 49 גר.

מארגז שופת, 9.15 אור.

זונטאג, 4 נאכמ. 5:49 גר.
זונטאג, 9.15 און. 7:00 גר.

לעצמער שלאגער!
 הרעכטיגצ מוזיק, טענץ, מאסען-סצענעס!

[illegible]

א.ר.פ.ע.ט.ס.ל.א.ז.ע.ר.

בינע-רעפארמאציש אין 3 קסטען, 9 ביידער 50ן מאָרט וועבאָ. רעזשיטער: א. סאַמבער.
אויסגאָבע: א. בראַט. טרעפּ-אַנפיהער: י. ביאַרקאָוויטש, א. אַבראַמאָוו.
באַמערקונג: די פּיעסע ווערט געשפּילט אַלס אַ סאָלער. גילעסען אין קאַסע 50ן טעקסטער.

לעצטע 2 טעג זיך צו בעמיהען
וועגען האנדווערקער-קארטען
(א' פרופ)

אכטונג האנדווערקער!
צילע האנדווערקער, וועלכע האבען אין יאר
1927 געפיהרט א ווארשטאט פאר זיך און האבען
נאך ביז איצט נישט אנגענומען קיין ווערדונג אין
די געהעריגע אינסטאנצען וועגען א האנדווערקער-
זאכטע. מוזען דירכאויס אין משך פון די נאנהענט
שטעט צוויי טעג זיך ווענדען צו דער האנדווערקער-
שטער און צום מאגיסטראט וועגען דעם דער-
צילע האנדווערקער-ארבאניזאציעס.
געזעצט. לאזט נישט דורך דעם טערמין
פון 31 דעצעמבער 1934 יאָהר! די געזעצט
די געזעצט פון צילע בתי תפילות ווערען
דערמיט געבעטען היינטיגען שבת צו לאזען אויס-
רופען וועגען דער נויטיקייט צו רעגיסטרירען
די ווארשטאטען ביזן 31 דעצעמבער פון היינ-
טיגען יאָהר.

מאנהטען ענין.
דערביי איז ווייטג צו דערמאנהען, אז די
ווענדונגען סיי צו דער האנדלערקער-קאמער,
מאניטשיק 6, סיי צום מאניטערסט, נארמאלי-
טע 22, קען אויך סיקען דורך דער פאסט
(און) אפגעצאגט ברויך. די קוויטאונגען פון דער
פאסט מוזען זעהר זארגפאלטיג בעהאלטען ווערען,
ווייל זיי דינען אלס בעווייז, אז דער טערמין פון
אפגעבען די נויטיגע, ווענדונגען איז אפגעהיטען
און געווארען.

הנם עס זענען נאך נישט פערהאן אלע
דאקומענטן, קען מען דערווייז די וועג-
דאנגען אפגעבען און שפעטער צושטעלען די
העלעלערע מאטעריאלען.

די נייטיגע אינפארמאציעס בעקומט מען
אויס דער "ארט" וואס צאמאנטא 27 און אוי
פירט דאס פיראט.

מוסטער פון א ביטע איז דער האנדווערקער-קאמער פאר ד',
וועלכע האבען אנגעהויבען צו ארבייטן פאר'ן 15 דעצ. 1927

DO
IZBY RZEMIEŚLNICZEJ
w Łodzi

Podanie

zam.

Powołując się na art. 1 p. 75 ustawy z dnia 10 marca 1934 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7.VI. 1927 r. o prawie przemysłowem (Dz. U. R. P. Nr. 40 poz. 350) uprzejmie proszę Izbę Rzemieślniczą w Łodzi o wydanie mi zaświadczenia stwierdzającego, iż posiadam uprawnienie do samodzielnego prowadzenia rzemiosła —

Na dowód rozpoczęcia przezemnie samoistnego prowadzenia wspomnianego rzemiosła przed dniem 15 grudnia 1927 r. przekładam następujące dokumenty:

1)

2)

3)

(podpis)

dnia 1934 r.

איבערגעפאהרעז א יודיש מיידעל
אין א יודישעז יונגעזרמאז

אין א שווערען צושטאנד האט זי פאגאטאווירט
אפגעפירט אין שפיטאל.
פאליציי האט צוגריפעטשטעלט דעם שאפער
א פראטאקאל.

דאסמאל גאט האט א רעסארקט איבערגעפאדערט א
געוויסען הענדל קארן (אונגעבונדענשאט 20).
דער ארויסברענגער פאגאטאווירט אקטאר האט
פאטשעשטעלט, און ביי קאהען איז צושטאטען דער
שאפער, און א 2 ריזען זענען ביי איהם צובראכט
מען האט דעם שווער פערזאנלעכען אפגע-
פירט אין שפיטאל.
דעם פוהרמאן שטעלאוו זאגטמאל האט מען
צוגריפעשטעלט א פראטאקאל.

היינט—סענסאציאנעלער פראצעס
פון דעם מערדער פון דער וואורשט-פערקויפערין

7 (2) היינט קומט פאר אין היינט קרייזגערייכט
דער סענאטאציעבער פראצעס פון איינעם עדווארד
פלעץ (20 יאהר אלט), וועלכער איז דעם 5. ד. ח.
געקלימט גאנץ שליסען דאס געשעצט, דורך א חת
טעריטור, אין דעם ווארשענע האנדל פון פער-
נאן אויף קליינעמא 28, האט מיט א האמער
דערמאנדעט די 24 יעהריגע פערקויפערן ענגעליא
גיליא, אין דערנאך צוריקגעגאנג פון דער קאסט 180
איינעם און ער אומעס צו זיין הארץ (אויף מאיר-
שטיינער 24) און זיך גאנץ רוחני אוועקגעלעגט
שלאפען...
פאלייז האט איהם אין דערעלבער נאכט
געקאפט און ארעסטירט.
דער מדינת איז א זון פון א לעהער פון
היינטיג ווארשע, ער איז א צייט לאנג געווען איי-
גאנצע שטעלעך אין דערעלבער ווארשע געשעפט
פון פעצניץ.
עס דראגט איהם א טאטע-אדמיניטראל

וְיִגְעַר פֶּאָטְגֶאָרְפֶּיט.
— י"ג. אִיךָ קען איהם. האט די פֿרוי רובין
געזאגט, גיט קוקענדיג אויף דעם דאזיגן פֿא-
טוראקט.

— ווער איז דאס?
 — א געוויסער לעצן בלימל.
 — וואו וואוינט ער?
 — דאס ווייט איה נישט, איך וויל נאך אן
 ער איז אן אויסלענדער.
 — פון וואסען שטאמט ער?
 — אויב איך האב נישט קיין טעות, וואוינט
 ער שטענדיג אין פוילען.
 — איז ער געקומען אפּצו נאך לאנדאן?
 — דאס וויל איך נישט זאגן.

ווי איך וויל דאס זעהן אפס.
 - דאס וואס?
 - באלד וואס?
 - וועלסטו איך געשעפליכע אנגעלעגנהייטען.
 - מיט וועמען איז ער זיך דא געווען קומען?
 - און צו וועמען איז ער אהערגעקומען?
 - דאס ווילט איך נישט, איך וויל נאר אז
 דעמאלט ווען ער איז געקומען קיין לאנדאן האט ער
 זיך שטענדיג געדעוועט מיט מירי מאן.
 - זענען זיי געווען פריינד?
 - ווי איך האב דאס געקענט ארויסברענגען
 פון זייערע בעציהונגען זענען זיי געווען פריינד.
 - און איז אריין האט זיך מיט איהם געד
 קענט?
 - יא, אויף אויפיל וויפיל ער איז איינגע
 קומען צו אונז.
 - קענט איהר אונז געבען נאך אנדערע נאך
 הענטערע אינפארמאציעס וועלען דעם דאווערע מען
 שוין.
 - גיין, מעהר איך אייך גאנציש וועלען
 דעם זאגען, א ווייך נאך דאס איינע.
 - וואס אזעלכעס?
 - איצט בין איך סאקע נישט מעהר קיין פאך
 ליציאנט נאר דיין געלייטער, די לאנד דאס אפער
 דורך דיר ריכטיג פארשטאנען ווערען. ס'האנדעלט
 זיך וועגן איינס אים - מעהר שרעקליכע פערבס -
 כעס, וועלכע מיר מוזען ענטדעקען, דאס העל
 פט קיין שום מעשיות נישט און קיין שום בעצ
 הונגען. אנדערש געהט עס דאך נישט, שולמית,
 דו האסטס מיר פארשטיין, דו ביסט נישט קיין
 נאך און דו דארפט אזעלכע זאכען בערייפער,
 מיר מוזען זיין ענעדיגש און האנדלען שנעל און
 אויפן אים. מיט'ן נישט אדורכלאזען קיין שום
 אלעגאנצנהייט קיין שום פיס און ער האט נישט
 אויפגעלעבט ווערען, איך האב נאך פארשטאנען
 דיין אויפגעהויבן און איך האב געמאכט אנדערע צום
 דאזיגען מיטל, כדי דיר פשוט צו צווינגען אן דו
 זאלסט דינע שרעקלעכע וועלען אפגעבען, איצט איז
 שוין אלץ אפגען און מיר קענען ווייטער האפען
 דוועלכע בעציהונגען וועלכע מיר האפען געמאכט.
 - גיין, דאס איז נישט מעגליך, נאך דעם ווי
 דו האסט און געהאנדעלט בלונד מיר קען נישט
 מעהר זיין קיין רייד.

— אז לעצא בלומאן און קינמאל נישט געזען
בלומאן דארט אין האט שטענדיג געהאט א שוואר-
צע באנד.
דאס איז מ'הערליך, ס'קען זיין אז מ'האט

(פארשטייט זיך קומט)

איזראעל
דער בערזעז=פון חר

76 שפאנענדער ראמאן פון יודישע לעבען

— פארוואס ווילסטו ביטש דערען? האט דו שאר
גערעכט, וואס פאר א אינטערעס האטט דו דאס אלץ
א פראגמאנט?
— דערפאר וויל איך וויל וויסען מיין וואס
פאר א ענין וואר שילפט מיין איינין און וויל ווי-
סען וועצען וואס עס האנדעלט זיך איין דא. וואס
איז דאס פאר א געוויינליש מיט לעצן בלונדאן, וואס
אויף ווילט איהם איהן אריינשליפען און דעסעס א
גרויסע אפאלידיזאציע.

שולמית האם געקוקט אויף דזשאנען אזוי ווי
זי וואלט ווילקליך נישט פערשטאנען וואס דאָ
קומט פאר, אלץ האָט זיך איהר אויסגענומען ווי אַ
קומענדיק ווי אַ קינדער שפילן. נישט דאָס אונטערגע
נע באַט און דזשאַן געווען ביי איהר, אלס איהר
ליבהאבער. דאָ וואלט האָט געהערט נאָר זי
פירט, אינעם פארן אנדערש און געווען גרייס
דאָס לעבן קרוב צו זיין, און מוט איז אַזאָל אַז ער
דערנאָך זי נישט אַקעגען דעמאלטענע דזשאַן און
ער פירט זי אויס און וואַרענט זי, און אויב זי
וועט נישט זאָגען דאָס אמת, דאָרט איהר אַ גרויס
סע שטראַף.

און נישט ווארטענדיג אויף אונזערע פון
שלמותן האט דאסאן צוריקגעפירט א פראטאקאל
לשם און האט אנגענומען א געזעצ מיט, ער
איז געווארן ציבסט, און האט אנגעוויסען דעם
פערזען פון אנהייב אן.
שלמות האט געקריגט מיט די ציי, אבער קיין
רעזון.

— צי קענט איהר דעם מענשען אויף דעם דא? —

שמואל זשוכאוויצקי'ס בעזור אין לאדו

נעכטען מיטגאט איז געקומען אין שניחא פון היינטיגערע שטאטן פון קרן-קיימא אין ירושלים. שמואל זשוכאוויצקי פון ארץ-ישראל. ביים באהן האבן אפגעווארט דעם גאסט די מיטגלידער פון היינטיגער ציוניסטישער קאמיטעט, פון קרן-קיימא קאמיטעט און דעלעגאציעס פון די פערשידענע ציוניסטישע גרופירונגען און יוגענד-ארגאניזאציעס.

אין אונזער איז פארגעקומען אין פליהאר-מאניע ביי א איבערשולטען זאל א גראנדיעזע ארץ-ישראל אקאדעמיע מיט'ן אנטהאלט פון ה' זשוכאוויצקי.

דער מוויקאלישער טייל פון דער אקאדעמיע האט אויסגעפיהרט דער געמישטער כאר פון "הומיר" אונטער דער ליטונג פון פראפעסאר י. זאקס.

היינט אונזער קומט פאר אין לאקאל פון "התאחדות" (פילאדעלפיע 76), א פערזאנלעכע אויף וועלכער ה' זשוכאוויצקי וועט ארויסטרעטען מיט א רעפערעט איבער פערשידענע ארץ-ישראל פראבלעמען.

מארגען שבת פרייטאג וועט ה' זשוכאוויצקי זיין אין דער ציוניסטישער שוהל "אהל יצחק".

דער חתונה-זאל האט נישט געליסטען

דער זאל (פירמאאוויטשא 3) איז ווייטער מעמליג

אין צוזאמענהאנג מיט דער נאכט אין אונזער נעכטיגן נומער א. נ. א. שרפה אין א חתונה-זאל נאך דער חופה מאכט מען אונז אויסגעקוקט. אז די שרפה אין זאל פון כימא-וויטש און יעלינאוויטש (פירמאאוויטש 3) האט אויסגעבראכען נישט נאך דער חופה, נאך 8 און 4 שעה פאר דער חתונה. די שרפה האט נישט אויסגעבראכען אין זאל און אויפ'ן דאך צוליב א דעסעקט אין קומען, וועלכע איז באליד איינגע-לאשען געווארען. די חתונה איז נישט געשטערט געווארען. נאך איז פארגעקומען און שום שטורע-גען, מהמט דער זאל האט גאנצנישט געליסטען און איז ווייטער מעמליג.

די אינהאבער בעסטען דעריבער מיטגומעלען אז אין דעם זאל געפירן ווייטער אנגענומען חתונות אין פערמאאוויטש ווי גיט איצט.

האנצערט-זאל 3 פירמאאוויטשא

ווערט פערדינגען אויף בעלער, חתונות, פערזאנלעכע, לונגען, פערזאנלעכע און ספארט-אויסגאבען ביינע פרייערע כמעט ווי בחנם. מיט אכטונג די אינהאבער, קומט און איבערצייגט איד.

Dr. L. ARONSON

פרייע-ארצט האט זיך איבערגעצויגען אויף פזשעיאזד 30.

זאכעטא Zacheta

געזעצטער 26 היינט און פאלג. מען! דער פערזאנלעכער יום-טוב פראנראם!

פולישע מיל-פראדוקציע א.נ. פירער וויסען = פאר אדע

אין די היינט-ראשון: T. Mankiewiczówna A. Dymsha Wl. Walter St. Sielański

סירעליד: דער זינגער פון ווארשא! אנהויב פון די סעאנסן: שבת און יום-טוב 12 זינגער. געווענליכע טעג 4 נאכט.

רעפערענצן-טעאטער "ראזמאיטאשטי" ציגאל-גאס 27, טעל. 112-25 דירעקטע: דוד צעלמייסער.

א פיליגער פרייטאג אין שבת

!! פאר אלע, וואס האבען שוין געזעהן אז !! פאר אלע, וואס האבען נאך נישט געזעהן די איינציגע 56 פילעדיגע קעסקאדע סופרעטין

רעגנא ציגער

זי זינגט זי טאנצט זי מאכט פרעזליך זי ברענט א וועלטס היינט, פרייטאג און מארגען, שבת, 9.30 אונט פערמיערע! קארל צימבאליסט פערמיערע! צווייטע גרויסע אויפפיהרונג

איציקל שאדטיק

אין 3 אקטען, 24 נומערן געזאנג און טענען מיט רעגנא ציגער אלס, איציקל שאדטיק

מארגען, שבת, 4.30 נאכמיטאג הנחה-פארשטעלונג אלע פילעטען אין פארטער נור 1 זל.

יעדער קאן מיטנעמען א סינר בחנם! - בראווע רעגנא ציגער היילט דער זאל סאלווע פון געזעכטער! דויערן פון אפליסמענטען - רוישענדיגע אונזענס מארגן שבת, 4.30 נאכמיטאג צום לעצטען מאל קארל צימבאליסט גרויסע אויפפיהרונג

רעגנא ציגער אין די קאמערדיאנטע איבערשטייגט אלע ערווארטונגען, איז ווינען און טאנצן ווייטע אלעמען מיט, יעדעס לידעל, יעדער קופלעס, יעדער טאנץ איז געווען און אפליסמענט נישט צו זעהן די גרעסטע טעאטער-סענסאציע אלע פילעטען אין פארטער נור 1 זל.

מארגן, שבת, 7.30 (האלב אכט) אונד ספעציעלע פארשטעלונג איינהייטס-פרייען - אלע פילעטען אין פארטער נור 1 זל. משה ליפמאנ'ס רעקארד-אויפפיהרונג

דער אייביגער נאר

3 שעה אומאפהעלליך געלעכטער, פון זאכען היילט דער זאל, א סך פערזענלעך פאר קליין געלד, טרעב ביי די, וואס זענען שוין געווען, וועלען זי דיר זאגען, אז אפליסמענט האבען זי נאך נישט געזעהן.

רעגנא ציגער, דער לאדער דיפלינג ווי אויך דער גאנצער ארטיסטען-קאנסערט, לאדען אין דעם לאדער טעאטער-עולם דעם מאנטאג אין טעאטער "ראזמאיטאשטי" צום "סילוועסטער-פרייערונג" דער פראגראם וועט דויערען 2 יאהר פון 1934 ביז 1935. ס'וועט זיך טון אויף טיש און בענע און דאס איבעריגע...

מערדונגען

רעפערענצן פון זשוכאוויצקי אין "התאחדות" היינט פרייטאג און וועט דער מיטגליד פון קרן-קיימא דירעקטאריע אין ירושלים, דער בער-קאנטער אין פוילען עסקן, שמואל זשוכאוויצקי רעפערענצן א. ד. ט. בארען אלס פארשטייגער פאלקס-אויספאלעבער אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארבייטס-פארטיי, "התאחדות" פילאדעלפיע 76 נאך דער בעל-גאס צענטראל-שטעטע אויפפיהרונג פון לאדער ירושלים ציגער אין פילאדעלפיע-זאל וועט דער צווייטער רעפערענצן איבער דעם קרן-קיימא פראבלעם פון אונז קאמפאניענען עסקן ווי ס'איז שמואל זשוכאוויצקי זיכער אויסגערופען א גרויסען איבערשטע.

געז. קולטור-ליגע זאכאדונג 68. אפן פארן: היינט פרייטאג 8.30 אונטער קומט פאר אין אייגענעם לאקאל אפאפ-פארן, געפיהרט דורך ח' ווינאוויטש, אלטער פאליטישע אקטאויזשע - אפאפ-פארן וועלען מ. צאנאוויטש, אויף זאכאדונג "עיד", געזאנג מיט דער אויטאמאטישער פיהרען און שווערענדיק.

פרייטאג "עיד" טעאטער: מארגען שבת דעם 9. און 10.30 ד. ה. א. ארענט אין די יעד. קולטור-ליגע פארמאגט-סענסאציע אין קינא, "הא-קעטא" אויף, דאס ליר נעמט אין די וועלט מיט יונגע שמואל און דער היינטיגער יא, און אין קינא "איראפא" אויף, "דער יונגער וואלד" מיט האראטשן אין דער היינטיגער זאל, די פרייער פון די בילעטען - זעהר ביליג.

מאטאריסטישען פון א. סאמפער: די געז. ק. ל. גיט אויט הנחה-בילעטען אויף די גאסט-אויספיהרען פון א. סאמפער, וואס קומען פאר-היינט, פרייטאג שבת ד. 29 און זונטאג דעם 30. ד. ה. אין פילאדעלפיע, די ק. ל. גיט אויט צווייט הנחה-בילעטען אין די בעסטע קינא, אין טעאטער "ראזמאיטאשטי" אין דעם פאלישען "עיד" טעאטער "באנא".

אויספיהרען: די געז. ק. ל. ארענט אין מארגען שבת 11.45 פרייה צווייטעלעך אין דער קלאנג-אפאפ-פארן קינא, "קאסינא". בילעטען צו בעקומען אין טעקעטאריאט פון דער געז. ק. ל. יאזע טאג פון 10-2 און פון 10-4 אונטער.

קאנצערטע פון זש. ט. ק. ד. נאכענסטע אויספיהרען: שבת, דעם 29. אין דער גלאד-האטע, "געזא", וואסאג, דעם 30. אין

אין דער גלאד-האטע, "געזא", וואסאג, דעם 30. אין

אין דער גלאד-האטע, "געזא", וואסאג, דעם 30. אין

אין דער גלאד-האטע, "געזא", וואסאג, דעם 30. אין

אין דער גלאד-האטע, "געזא", וואסאג, דעם 30. אין

אין דער גלאד-האטע, "געזא", וואסאג, דעם 30. אין

די'נים פרייטאג אין מארגן שעה 9.30 אוועק
ווערט אין מאטשע "דאומאטאשער" געגעבען די
עווינגע פרעמיע פון קארל ציממערסטיין אויפ'
פיהלונג פון דער מוזיקאלישער קאמפאזיט, "אייזיקל"
צוקער אין דער שטיל ראלע אלס, "אייזיקל".
מארגן שעה 4.30 נאכמיטאג וועט געשפילט
דיט ריגיאנצ צוקער די פאליקער "פילאדארענע שטאנער"
פיעסע "די קאנעדאטאטע".
מארגן שעה 7.30 (אדלס 8) אוועק ווערט גע
געבן צום דריטען מאל די פאראלגרייכע פיעסע
דער אייבער "דא" אויפגעפירט פון משה ליפמאן.

אין די הויפט־אָרטן: Claudette Colbert, Waren William, Henry Wilcoxon — נײַער סקעצט פון רעזשיסער Cecil B. de Mille — דער וואָל ווערט שוין אַרבעט געמיינט
אויסערן פראַגראַם: קלאַנג־צוגאַבע ווי אויף אַקטואַליטעטן פֿון P.A.T. — געהויב: יום־טוב 12.30 —

CORSO

זי גרעסטע יום = טוב = שטארקצייט פון לאדן !
 דאס האט לאדן נאך נישט געזעהען !
 צום ערשטען מאל אין לאדן !

Teatr Artystyczno-Literacki

„ARLEKIN

גסטער ארטיסט. לייטונג
זגערזשער 17.

AMOR

פאמארסקא 89 טעג. 248-05
ער ציליגסטער טעאטער אין לאנדן !

דינעטעטישטע, טרייטשט, שבת און זונטאג,
אויס-פרייען און 54 רב. צו 1,00 דער זאל

א. ראשעל-מאשיל
24 מ' קר "Knobloch"
למנהג יארצטאג — א' ע
שפערשטען און בעסטען
צושטער און סקולאן.
עו וואנדער יוד;
J. Malina, Warszawa
Lubeckiego 18, m. 35

ברוך=הראנהע!!!

J. Rapaport

ערשטע און איינציגע ארמאפערישע
הייל-אנשטאלט אין יארז, פון דעם אין
גאנץ פוילן בעריהמטעז ספעציאליסט
ארמאפעד דיר. י. ראפאפארט.

וועכער עכוסמירט 30 יאהר און איז נעמארען
אנערקענט פון פיר בערלינסער פראפעסארען.

ברוך=ליידענדע! ספעציעלע ארמאפערישע גיט
הייל-אנשטאלט בערימיטעז און שום אפערעציע, רש
דיקטע שניצל און וואכער מיט נאכערען קראפטן, די שווערסטע, געקענען ליכטע און

קערמלעקסטע דערנעבן ברוכען בע מענער, פרויען און
קינדער. — ספעציעלע ארמאפעד. הייל-אנשטאלט פאר צו
דיקעקומענע ברוכען נאך אפערעציעס, חז אונד ספעציעלע
אונדווייגלע אונטערשטע ארמאפעד. בוך-בערלינער געזען
ארמאפען וואו עס טאנען און קומעטע.

פאר הארימטעס, דרימטעס און אלערמארט

פעהלער פון גור!

און פון ארמאפעד. הייל-אנשטאלט הערען אויסגעטערמיט
די הייל-אנשטע און פון מיל פראפעסארען אונטערשטע
מעמבער ספע, ארמאפעד. הייל-אנשטען פאר מעקרומונג
פון וועקע-בין (Skrzywienie Kregoslupa), בין-שוויגער
זוכס, דרימטעס, מעקרומיטעס מיט דע קינדער און ערמאפענע
קונסטליכע הענד (פראפעציע) און פיס, חז אונד די פראק-
מיטעס ארמאפערישע אפערעציעס פאר שמעריכע פלעט-
היס לויט גויס-מאדעל

**אצט קראנקע אין מיין ארטאפּעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאָר
פון מיר פּערזענליך בעהאנדעלט.
30 יערהרע פראַקטיק, פולע גאראנטיע!
ערמעסניגע פרייזע!
עס העלפן אויך אנגעטעןע מיטגלידער פון אומבוע, סטערל (טאטא-מיינר),
טרוםע און אייגנע ארטאפּעדישע הייל-אנשטאלט אין לאַדן
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.**

מִן לְעִמְעֵר
Łódź, Wólczańska 10, front, parter,
tel. 221-77.
הַעֲרָצָה לְעַד לְאֵנָה
הַזִּמְמִים לְדוּק אֵיךְ אִיִּם עֲקֵצְטִיִּךְ כִּיִּם גִּיִּים צִוְרִיעֵנָהִם מִן הָעֲרָצָה־כִּסֵּמֶן

דאס דעם בעריסטיקסן ספעציעליסט פאר ברוך-קאנקאסטיקס דיר. י. ראפאפארט
און דער רעזשענט און איינזענער ארמאטער-העל-שטעטלעך פון לאדז אונזשטא-
סקא 10, רעזאר האט ער האט מיר געשטעלט און פיל געווען ברוך-שטעטלעך.
איר האב א סך יאהרן געווען און אזא זעהל ווערן פערשטעטן ברוך, וואס
קען שוין פאר האט מיר געווען געקענט צוקוקאלעטן, האט א דאנק זען מיר פערלעבן
אויסגעשטעלטען ארמאטער, העל-שטעטלעך, האט ער מיר באהאט א האנדער בעקווען, איר
פילת גוט אומגעזענעם גוט און בין פאקט צו יעדער טעגלעך.

(—) יוסף ברוך לאזינגער.
לאדז, וואלאדארסקא 26.

דערמיט טיילען מיר מיט אונזערע געזעהרטע
קליענטען, אז פון 15-טען דעצעמבער
1934 האבען מיר ארגאניזירט אייגענע

גלובנא 1

Teatr Rewji
BANDA

קינא=טעאטער

STYLING

ל'אדו. קאפערניחא 16.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

העליון איז פאר

קלאנג-דינא-טעאטער

שיעוקיעוויטש 40.

דאקא לעצן | צו פערמיטען צוויי ציימער אין | דאָזשי קענען בעקומען 2 יוגנעלייט | אַ בערלינער ש"ס אין דערער גע- | עס ווערט געזוכט איין פרייליך
 קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען. | אָדער מריילינגס. | צו ערשטערען פאָליר- | בונדען אין גוטען צושטאנד ביליג צו | וואו זייערע קינדער זענען געווען

צו מערמיטען א גרויס געוועלד

ע'ר 11, צו ערשטערען ביים ווירט.

א' לעצט צימער איז איבערגעגעבן

א' אונטערטויטער האלדזשעט צו ער-

2 צימער מיט קוך, מיט זעמלריכע
עקוועהמלעכקייטען, 1 שטאק, פון 1-טען
אנזאך צו פערמיטען, צו ערלאהרען ביים

י"ט, פיעטריקאווער 145, 1-טער שטאָק.
וואָנט.
צו פערדינגען אַ צימער צו וואוינען
דער אויף אַ פראַטציוויז. אַנדאָדאָו 8
38 לינקס.

א וואוינוג פון 2 שטובען מיט א
יך ווערט פון זאמארט געזוכט. אַפער-
פון אונזער „B. K.“

2 צימער און קיך, א צימער מיט
קיך און פונער צימער מיט אלע בע-
העמל יכאייסען צו פערמיטען. אלעיא

מערד מיט 36. צו צומארגען ביים
הויכערער אידן ארט.
א צימער מיט צוויי פענסטער
דאס, הויכער פארטער, מן דאסערט

דערקאנצלענער. זשעראמסקיענא 15 יי. 1

אנאנסען-פרייז

פארן עקסט-48	גרינגע און ערב
פארן עקסט-40	
פארן עקסט-12	

היינט דער שטאט 50 פראג. היינט

Za wydawnictwo „Nasze Folkoblat”, spółdz. z odp. udx. Ch. J. Brzostowski i D. Silberberg
Czerwikami i druk. „Nasze Folkoblat”, Piotrkowska 21.